

ביאורים במאמרי רבינו

מאמרי חסידות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
מבוארים ומפורשים

מאמר ד"ה
לא תהיה משכלה וגו'
ש"פ משפטים תשי"ב

"ועבדתם את הוי' אלוקיכם"
עבודת ה' הנדרשת על-פי חסידות

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

על-ידי ועד ידידי המכון

הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען

הרב חיים ומשפחתו שיחיו לפידות

והרב הלל דוד ומשפחתו שיחיו קרינסקי

לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח הרב **מרדכי שמואל**

בן הרה"ח הרב משה ע"ה

אשכנזי

רב ומרא דאתרא דכפר חב"ד במשך ארבעים שנה
התמסר ביגיעה עצומה ללימוד התורה בכלל ולהעמקה
בתורת רבותינו נשיאנו בפרט

נלב"ע ביום כ"ג טבת ה'תשע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

ולזכות זוגתו, הרבנית **סימה** שתחי' אשכנזי
לאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות איתנה
ותזכה להצלחה רבה בעבודת הקודש בכפר חב"ד
ולרוות נחת חסידי אמיתי מכל יוצאי חלציה שיחיו
נדפס ע"י החפץ בעילום שמו

מאמר זה נדפס על-ידי ולזכות

ר' **שמואל אליהו** הכהן וזוגתו מרת **שרה יסכה**

ילדיהם

יהושע וזוגתו דינה גוטמן

שירה, אוריאל מנחם הכהן, הילה, אילה

אייזנברג

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

להצלחה רבה ומופלגה

בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

קובץ זה נדפס
לזכות
מרת
שאשא דבורה
בת שרה תחי'
בקשר עם יום הולדתה
לשנת הצלחה
בגשמיות וברוחניות.
נדפס ע"י בעלה וילדיה

קובץ זה נדפס
לזכות
חתן בר המצווה
ברוך שיחי'
בן הרה"ת מנחם מענדל ורחל
אשכנזי
להגל הכנסו לעול המצוות
יהי רצון מהשי"ת
שיצליחו להיות
חסיד ירא שמים ולמדן
להצלחה רבה ומופלגה
בטוב הנראה והנגלה

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת
הו"ח התמים
ר' יעקב
בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה
סטמבלר
חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס
על ידי ולזכות
הרה"ת **משה הלוי**
וזוגתו מרת **מנוחה קריינדל**
ומשפחתם
קליין
שיחיו לאורך ימים
ושנים טובות ובריאות
להצלחה רבה ומופלגה
בטוב הנראה והנגלה
בכל אשר יפנו
בגשמיות וברוחניות

לעילוי נשמת
הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ באמונה
הרה"ת ר' **אפרים זלמן** ב"ר גרשון ע"ה
סודקביץ
מקושר לכ"ק רבותינו נשיאינו זי"ע
זכה להיות ממקימי כפר חב"ד
הי' לעזר לנזקקים והציל רבים מאחיו
מאחורי מסך הברזל
פעל במסירות נפש והחזיק מהונו
לומדי תורה בישיבות תו"ת ובחדרים
בסמרקנד טשקנט ואה"ק
ראה דור ישרים מבורך
הולך בדרכי החסידות
מהם שלוחי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
נלב"ע ביום כ"ז טבת תשע"ג
ת.נ.צ.ב.ה.

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת
הרה"ת **אברהם בן ציון ז"ל**
מייזליש
נלב"ע י"ג טבת ה'תשע"ה
ולע"נ
הת' **שימואל גרשון ז"ל**
מייזליש
נלב"ע כ"ט שבט ה'תשמ"א
ת.נ.צ.ב.ה.

קובץ זה נדפס
על-ידי ולזכות
עו"ד ר' **מרדכי שיחי'**
בן מנוחה ברכה ע"ה
וזוגתו **נחמה מרים שתחי'**
בת אסתר ע"ה
ילדיהם חתניהם
נכדיהם ונכדותיהם שיחיו
לאורך ימים ושנים טובות
להצלחה רבה ומופלגה בכל
אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
וזוגתו מרת **חיה מושקא שיחיו**
בן שבת
ולזכות
ליאור בת מרדכי,
יהושע בן אברהם שיחיו
יזכו להצלחה רבה ומופלגה בכל
אשר יפנו בגשמיות וברוחניות
ולזכות ר' **דוד ציון בן יצחק**
וזוגתו **זהבה בת מרדכי שיחיו**
לרפואה שלימה וקרובה

מוקדש לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

נדפס על-ידי ולזכות

דורון אלכסנדר יצחק בן מרדכי ליב

וזוגתו מרת דבורה לאה בת גדליה ירחמיאל

בניהם ובנותיהם

מנחם מענדל, מיכל, פריידא, שיינא, גדליה ירחמיאל

סלוצקין

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

ולזכות הוריהם

ר' מרדכי ליב בן ליפא

וזוגתו מרת אלנה בת ר' זאב וואלף

שטרן

מרת בריינדל שתחי' בת ר' יוסף חיים

שייפער

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

ולעילוי נשמת

ר' גדליה ירחמיאל בן מיכל ע"ה

שייפער

קטע מתוך מכתב ששיגר הרה"ח ר' משה ע"ה גורארי'ה לאחד
החסידים בארץ הקודש. המכתב מיום ב' ער"ח אדר ה'תשי"ב:

"בשבת קודש היה התוועדות. היה מאמר על הפסוק לא תהיה משכלה
ועקרה כו' את מספר ימיך אמלא. והרבה דברי עבודה. הבכיות העצומות
של כ"ק ממש קורעים הלב אף לב האבן. השתדל להתאפק בכל כחו
ולא יכול והדמעות נגרו על השולחן. וכל דבר יצא מתוך פנימיות עומק
הנשמה. לא הבנתי אף פעם מה זה הזזת הנפש ומרירות של עומק
פנימיות הנפש. אין לעלות על הכתב ואין בכחי לתאר את מה שראיתי
והרגשתי. דיבר איך שצריכים ליקר כל רגע. מה היו יכולים לעשות ומה
עושים. וה' יתברך ימלא הימים כו'.

האמת אגיד לכם שאיני יודע לכתוב מה שמעתי כי כל כך היו הבכיות
העצומות שלו מתוך תוכיות לב ונשמה, וכל כך היינו בהתפעלות און צו
רירט עד שאיני יודע בדיוק המילים, אבל הכוונה ברורה לי. שכל רגע
ושעה ויום יקר, ויהיה דין וחשבון, והאחריות והחוב והזכות. והעיקר הוא
מה שלא נמסר בדיבור. עמדתני על ידו ממש וראיתי את ההתאפקות
וההתאמצות שלא לגלות הצער והמרירות ושלא לבכות כל כך, אבל גדל
מאד הפנימיות על כל מעצורי הנפש.

אחרי המאמר כמה רגעים לא היה יכול להרגע וניגב הדמעות. עבר
במחשבותי איך מעיזים לפני כבוד קודשו לבוא .. ואצלו אשר כל רגע
בחשבון, באים בסברות והבטחות שפעם יעשו ומתריצים העבר וכהאי
גוונא. התביישתי לבין עצמי ממש."

בשבח והודיה לה' יתברך, מוגש בזה לפני ציבור הלומדים מאמר נוסף בסדרת 'ביאורים במאמרי רבינו'.

מאמר זה נאמר על-ידי כ"ק אדמו"ר בהתוועדות דש"פ משפטים ה'תשי"ב, ונדפס בתורת מנחם - ספר המאמרים תשי"ב עמ' ריד. המאמר נכתב ע"י המניחים והוא לא הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר.

נוספו לו כאן קיצורים וסיכומים, ונתבארו העניינים והמושגים המובאים בו.

במאמר זה מבוארים כמה יסודות בעבודת האדם, ואחת הנקודות העיקריות שבו היא הדרישה להתמסרות מוחלטת למילוי השליחות העליונה המוטלת על כל יהודי ויהודי.

בסוף הקובץ צירפנו קטע מתוך מכתב ששיגר הרה"ח ר' משה גורארי"ה ע"ה לאחד החסידים בארץ הקודש, המתאר את המחזה המרטיט והנורא של כ"ק אדמו"ר בעת אמירת המאמר, ואת הרושם העז שהותיר עליו.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ח ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל שיחי כהן, בהזדמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ח יואב שיחי' למברג על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

כמו כן נתונה תודתנו להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת המאמרים.

*

מאמר מבואר זה, מצטרף למאמרים ולשיחות שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו" (ב' כרכים), המאגד בתוכו שלושים ואחד מאמרים, מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים מחדש בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידנו, בכתובת: www.biurim.022.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, ג). יתכן כי נפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן שטוחה בקשתנו בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנם בבוא העת אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת כי העיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרו את קיום העיבוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

עש"ק פרשת משפטים ה'תשע"ז

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב"ד. או: mm.ashkenazi@gmail.com

הדבר עצמו אלא גילוי שלו (להמחשת ההבדל בין הדברים - גם בחושך הדבר קיים בשלמותו למרות שהוא לא נראה), אבל הוא גילוי של הדבר עצמו. ועל דרך זה בעניין שם העצם כשקוראים לאדם בשם התואר והמעלה, כמו "חכם" או "גיבור", יש בשם הזה תוספת על האדם עצמו. השם הזה "מכיל" מעלה של חכמה או גבורה שמסתירה על האדם עצמו. לעומת זאת, כשקוראים לאדם בשמו, "ראובן" או "שמעון", אין כאן שום פרט נוסף חוץ מהאדם עצמו אלא רק סימן כדי לקרוא לאדם עצמו.

הביאור הזה מוסיף הבנה גם בעניינו של שם הויה ובוה שדווקא הוא נקרא שם העצם:

יש שני הבדלים בין שם הויה לשאר השמות: א. לשאר השמות יש פירוש תוכני ומשמעות, ואילו לשם הויה אין שום פירוש (הכוונה לפירוש מילולי בפשט הדברים); ב. שאר השמות יכולים לשמש גם בלשון חול, ואילו שם הויה הוא תמיד קודש.

שני הדברים קשורים ותלויים זה בזה. שאר השמות הם שמות התואר והמעלה והם נושאים "תוכן" מסוים ופירוש, לכן גם הם יכולים להתפרש בלשון חול, כי התואר והתוכן שיש בהם יכולים להיות שייכים גם לדבר אחר. לעומת זאת, שם הויה הוא שם העצם, אין בו שום פירוש אחר חוץ מזה שהוא שמו של הקדוש ברוך הוא, לכן הוא לא יכול לשמש לחול, כי הוא רק שם של הקדוש ברוך הוא ולא של דבר אחר.

לביאור נח: במקו"א מבואר שבדרגת אריך - רצון, הקב"ה 'מוכרח' כביכול לרצות את המצוות ולשנוא את העבירות. לכן אדם העובר על הרצון נעשה, לכאורה, שנוא מצד זה שעבר על הרצון. אך בדרגת עתיק אין שום גדר וכללים (כולל גם כלל זה שיש לשנוא מי שעבר על מה שבחר) ורק הכללים בהם בחר בעצמו. וכיון שלא הייתה בחירה לשנוא את עובר העבירה (אלא רק לשנוא את העבירה עצמה), לכן מצד עתיק לא נעשה פגם באדם החוטא. ואולי זו הכוונה גם כאן (ראה לקו"ש ח"ו ויקרא ג סעיף ה' ובביאורנו שם. וראה ביאור באופן אחר בד"ה שובה ישראל תשל"ז ס"ה ובביאורינו שם).

לביאור לפ: ורק יכול להיות שמתולדתו מטוגל הוא לעבודה שבלב, שאז אין צריך ליגיעה כל כך, אבל גם הוא צריך ליגיעה (שם עמ' רצו הערה 343).

לביאור (מו) "דהנה דבר זה מה שיודעים מפי ספרים ומפי סופרים אשר ערב ראש-השנה עם חשיכה הנה פנימיות התענוג ופנימיות הרצון שבספירת המלכות עולה ומסתלק למעלה מעלה . . הנה ידיעה זאת צריכה לעשות הווה בעצם נפשו .. הידיעה אשר הוא ככל אחד מישראל ניתן לו הרשות לעורר את התענוג והרצון במדת המלוכה והוא על-ידי שיקבל עליו עול מלכותו ית', וכשיתבונן בכל מה שעבר במשך השנה ונוצר על כמה וכמה עניינים לא טובים או גם רעים באופן אשר אין לו שום עזות מצח לעמוד לפני ה' ולבקש כי יקבלוהו לעבד עד אשר יעשה תשובה ויתחרט על כל ענייניו מעבר, כמו על דרך משל בגשמיות העבד שברח מאדונו .. הנה כאשר שב ורוצה לקבל עול אדונו הרי לא יהיה לו עזות מצח לעמוד לפני אדונו לאמור לו עתה באתי וברצוני לעבוד לאדונו, אלא מתחלה מודה על חטאו ומבקש רחמים מאת אדונו כי יסלח לו ובוכה מעומק לבבו ומקבל עליו עול האדון בכל אשר יאמר לו. וכן הוא בעבודה, דתחלה צריכה להיות החרטה מעומקא דליבא על העבר .. שמתחנן על נפשו כי יקבלוהו לעבד דוהו כללות ענין העבודה בתפלת ערבית דראש-השנה" (סה"מ תש"ג עמ' 19). ואולי זריעת המצוות מתוך הווה עצמית, שייך לזה שהשרשת הגרעין נעשית דוקא על-ידי ריקבון (ראה על דרך זה ד"ה ארבעה ראשי שנים תשל"א ס"ד).

לביאור מח: ביאור עניין שם העצם "דוה שדוקא שם הויה נק' שם העצם (כס"מ הל' עכו"ם פ"ה ה"ו. פרס שער יט (שער שם בן ד'). מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פ"ח) הוא לפי שהוא בלי-גבול כמו העצם ואינו דבר נוסף על העצם .. בדוגמת גוון לבן שהוא גוון עצמיו" (סה"מ תרימ"ג ע' עו ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' רכט).

כל שאר הגוונים הם צבע נוסף שמורכב על הדבר ומסתיר על המראה האמיתי והראשוני שלו, ואילו הגוון הלבן הפשוט ביותר (שקוף, ראה בהמשך תער"ב שם שוהו "קריסטל") הוא המראה של הדבר עצמו בלי שום תוספות. אמנם המראה אינו

מילואים

לביאור ג: וזה שרבה היה עני למרות שבודאי היה אצלו העניין דועבדתם, הוא משום שלא רצה להנות בעולם-הזה מהתוספת המגיעה לו כתוצאה מעבודת "ועבדתם" היכולה לשנות המזל (תורת שמואל תרל"ו ח"ב עמ' תפח-ט).

לביאור ג*: בהוצאה ראשונה של המאמר ליתא לתיבות אלו "ריבוי הברכה כו" המתווכות את הסתירה בין מארז"ל "לאו בזכותא תליא מילתא" לפסוק "וברך את לחמך וגו'", אלא נכתב רק "מכל-מקום ריבוי הברכה תלוי גם כן בענין העבודה". ואולי המקור לתוספת שבהוצאה זו הוא מכך שלעיל מזכיר כמה פעמים שהברכה דבני חיי ומזוני תהיה בריבוי.

ולעיל בביאור ג ביארנו ב' אופנים נוספים לתווך הנ"ל.

לביאור יג: יתירה מזה, האורות מצד עצמם הם בטבע ה'רצוא', ורוצים להיכלל בשורשם ומקורם, ובודאי אין אצלם שום נתינת מקום לעניין של עולמות. ואילו הכלים נותנים את האפשרות לנבראים.

משל גשמי לזה: אש טבעה לעלות למעלה (להכלל בשורשה), ורק כאשר יש דבר האוחז באש (פתילה ושמן, וכיו"ב) היא בבחינת ירידה והמשכה למטה (ש).

לביאור כז: "אך מה ששייך העבודה זהו דוקא בבחינת הוי' אלקיך שם שייך העבודה, דהנה בשם אלקים מובן איך ששייך עבודה שהוא בחינת הצמצום והעדר הגילוי, הרי חסר הגילוי אור .. ושייך עבודה להשלים החסרון .. וכתוב אשר ברא אלקים לעשות, לעשות ולתקן שזהו תכלית הכוונה בהצמצום להמשיך על ידי עבודה בחינת אור אין סוף שלפני הצמצום כו', כמו שכתוב במקום אחר, אמנם גם בשם הוי' שייך עבודה, דהיינו להמשיך את בחינת שם הוי', כי אף על פי ששם הוי' הוא בחינת שמו הגדול, בחינת סובב על עלמין שלמעלה מהשתלשלות, מכל מקום הוא רק בחינת שם לבד, והוא למעלה מהשתלשלות מבחינת העולמות שהם בבחינת גבול ממש, אבל

לגבי עצמותו ומהותו ממש הוא רק בחינת שם לבד, וכדי שיומשך בחינת שם הוי' הוא על ידי צמצום, וזהו ששם הוי' הוא מתחיל ביו"ד שהוא בחינת צמצום, אלא שאינו דומה הצמצום דשם הוי' להצמצום דשם אלקים, דהצמצום דשם אלקים הוא בחינת העדר הגילוי בכדי שיהיה מציאות היש, והצמצום דשם הוי' הוא שצמצום את עצמו בכדי להתגלות כמו צמצום שכינתו בין שני בדי ארון כו', אבל מכל מקום צריכים לצמצם את עצמו לפי שאין ערוך לגבי העצמות כו', ומאחר שגם שם הוי' אין ערוך וההמשכה הוא על ידי צמצום, הרי שייך בזה עבודה להמשיך את השם הוי' כו', וזהו ועבדתם את הוי' אלקים, דהיינו שעל ידי העבודה ממשייכים שיתהוה בחינת שם הוי', ואחר כך אלקים דהיינו שיומשך מבחינת שם הוי' בשם אלקים, עד שיהא נקרא הוי' אלקים, אלקים ממש, וזהו גם כן מה שכתוב ואהבת את הוי' אלקיך שיהיה נקרא אלקיך ממש (ס' המאמרים תרס"ב עמ' רעג ואילך).

לביאור כח: הפירוש השני (שענין "לצרף בהן הבריות" הנוגע בעצמות הוא ענין הביטול), מדוקדק יותר בלשון המאמר "אבל התוצאה של העבודה שעל ידה נעשה צירוף הבריות, שגם בבריות בעלמא, בריה פחותה, נעשה צירוף וזיכוך, שזהו ענין האתהפכא מיש לאין".

דמזה משמע: א. "בריה פחותה" - שאין לה שייכות להבנה והשגה אלא רק לביטול. ב. "ענין האתהפכא מיש לאין" - שזהו ענין הביטול.

וכן משמע בסעיף ד, שכתוב "ועבדתם .. קאי בעיקר על .. עבודת עבד .. למרות היותו במעמד ומצב שלא שניה את עצמו, רצונו, שכלו ומדותיו, הרי-הוא עובד את עבודתו בדרך קבלת עול".

וראה גם ד"ה בשעה שהקדימו תשי"ב (עמ' שח ואילך) שכתב שהעבודה המדוברת במאמר חז"ל זה, היא הביטול בקיום המצווה הנעשית מתוך מסירת הרצון שלא מצד השגה. וראה על דרך זה גם באוה"ת הב' שבהערה 8, משמע שהעבודה היא ענין הביטול "ועבדתם".

בס"ד. שבת פרשת משפטים, פרשת שקלים, מברכים החודש אדר, ה'תשי"ב - הנחה בלתי מוגה

לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא. הנה מקרא זה הוא בהמשך למה שכתוב לפני זה: ועבדתם את הוי' אלוהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך, וממשיך שעל-ידי-זה לא תהיה גם כן משכלה וגו'.³ והזכיר כאן הבטחה על שלושת הענינים בני חיי ומזוני⁴ (ילדים, בריאות ופרנסה), שתהיה בהם הברכה בריבוי ובהפלגה ביותר. שכן וברך את לחמך ואת מימך הוא עניין מזוני, ומדגיש בכתוב וברך גו', היינו, שלא זו בלבד שיהיה המזוני כפי המצטרך, אלא עוד זאת שתהיה בזה תוספת ברכה, מזונא רויחא. וממשיך בנוגע לחיי, והסירותי מחלה מקרבך, ויתירה מזה, את מספר ימיך אמלא, שהוא עניין אריכות ימים. וכן בנוגע לבני אומר לא תהיה משכלה ועקרה, שזוהי הברכה של לידת בנים (השלילה של עקרה) והקיום שלהם (השלילה של משכלה), ובאופן שיתקיימו לאורך ימים גם לעת זקנתו [כפי שמצינו ביעקב אבינו, שגם לעת זקנתו כאשר חשב שנחסר לו אחד מבניו, אמר ואני כאשר שכלתי שכלתי⁵]. ובזה אומר לא תהיה גו', שיש לפרשו בשני אופנים, בלשון ציווי ובלשון הבטחה (כפי שמצינו דוגמתו בכמה מקומות⁶), היינו, ציווי שלא תהיה משכלה ועקרה (עס טאָר ניט זיין קיין משכלה ועקרה) (וכדלקמן סעיף ה-ו), והבטחה שלא תהיה משכלה ועקרה (עס ווענט ניט זיין קיין משכלה ועקרה), היינו, שכאשר האדם עושה התלוי בו שלא תהיה משכלה ועקרה, אזי גם מבטיחו הקדוש-ברוך-הוא שלא תהיה משכלה ועקרה (וכדלקמן סעיף ז).

והתנאי לכל זה הוא (כפי שמקדים בכתוב) ועבדתם את הוי' אלוהיכם, אף שבנוגע לבני חיי ומזוני אמרו חכמינו-זכרונם-לברכה ב' שלאו בזכותא תליא מילתא אלא

(1) פרשתנו כג, כו. - חלק מהמאמר שולב ונדפס בלקוטי שיחות חט"ז ע' 271 ואילך.
(2) שם, כה.
(3) ראה ד"ה לא תהיה משכלה בתורת חיים פרשתנו תמ, א. אוה"ת פרשתנו ע' א'רמח.
(4) ראה תורת חיים שם.

(5) מקץ מג, יד. וראה פרש"י תולדות כז, מה.
(6) ראה לקו"ת סוכות פ, סעי' ד. ובכ"מ.

(7) ראה מו"ק כח, א. מקומות שנסמנו ב"שערי זוהר" (מרגליות) למו"ק שם. וראה אוה"ת וירא (כרך ד) תשנה, ב ואילך. ביאורו"ו להצ"צ ח"א ע' מד ואילך. ח"ב ע' תרלו ואילך. ועוד.

ביאורים במאמרי רבינו

א "בלשון ציווי ובלשון הבטחה (כפי שמצינו דוגמתו בכמה מקומות)". ולדוגמה "ואהבת את ה' אלוהיך וגו'", "שהוא לשון ציווי וגם ל' עתיד, לומר שלעתיד סופך לאהוב את ה' בכל לבבך כי לא ידח ממנו נדח" (לקו"ת סוכות פ, סעי' ד).

ב "בנוגע לבני חיי ומזוני אמרו חז"ל שלאו בזכותא תליא מילתא" איתא במו"ק (כת, א. מובא כאן בתרגום חפשי), אמר רבא: חיי בני ומזוני, אינם תלויים בזכות אלא במזל. שהרי רבה ורב חסדא שניהם חכמים וצדיקים היו, וכל אחד מהם היה מוריד גשמים

סיכום כללי

והנפש הבהמית, וזה נעשה דווקא ע"י אהבה, כי ע"י יראה לבדה לא נעשה שינוי וברור הנפש הבהמית, וכיון שלא נתמלא רצונו ית' בענין הברור, לא נפעלת גם התחברות הנפש אלוקית עם שורשה. ב. עבודה מלשון עיבוד עורות, הכרוך בטרחה רבה, ודווקא אהבה באה ע"י יגיעה גדולה.

סעיף ה: העבודה הנ"ל צ"ל באופן ש"לא תהיה משכלה ועקרה", היינו הולדת אהבה ויראה שיש להן קיום. וב' בחינות בעקרה: א. שאין לה בית ולד - כלי קיבול להתפעלות שכלית, מחמת היותו מלא ברצונות עצמו. ב. שאין הולדה - התגלות המדות בלב, מחמת שחסר בהזרעה, או בסדר ימי העיבור הרוחניים.

סעיף ו: וממשך "בארצך" - מלשון רצון, שגם כאשר העבודה כדבעי, לא להיות שבע רצון מכך, שכן אז תהיה עבודתו במדידה והגבלה.

והעצה לכך היא "את מספר ימיך אמלא" - שע"י התבוננות בכך שימיו קצובים, הרי הוא טרוד במילוי שליחותו, ואינו חושב כלל אודות עצמו.

סעיף ז: כאשר האדם מקיים הציווי "לא תהיה משכלה גו'", אזי מובטח לו מלמעלה ש"לא תהיה משכלה גו'". ולהוסיף, "אמלא" בלשון נוכח ע"י שלישי המדבר, שלא שייך אצלו פגם, ועי"ז גם הימים החסרים נעשים מלאים ומאירים.

"והסירותי מחלה מקרבך", בלשון נסתר ע"י שלישי המדבר, שכן זוהי מחלה הקיימת גם כאשר "ועבדתם את הוי' גו'" כדבעי. והיא הרגשת עצמו, השורש של כל המחלות, הבאה בסיבת עץ הדעת. והסרתה היא רק בכח העצמות.

סעיף ח: כל ענינים אלו נמשכים גם כפשוטם בגשמיות, בבני חיי ומוזני ריחא, ונעשים הכנה לכניסה לארץ, כן תהיה לנו.

סעיף א: צריך להבין: א. עבודה ענינה הוספת שלימות באדון, אבל הקב"ה הוא הרי "שלימותא דכולא", והיאך יתכן לעבוד אותו. ב. מצינו מאמרי חז"ל סותרים אם יש לעבודת ה' השפעה למעלה או לאו.

סעיף ב: מבואר שבבחינת עתיק לא נוגעת העבודה כלל, אלא רק בבחינת אריך ולמטה הימנו.

והביאור, בסדר ההשתלשלות נוגע ענין העבודה הן בכלים - שכן הם העלם האור, ונותנים מקום לזולת. והן באורות - שכן כוונתם היא שיאירו בכלים, ובהעדר העבודה נפגמים הכלים ומסתלק האור. וע"כ ענין העבודה נוגע גם ב'אריך', שכן הוא השורש של הנאצלים, אך לא ב'עתיק' שהוא מובדל אפילו מ'אריך'.

סעיף ג: ברם קשה, כתיב "ועבדתם את הוי'" בלשון נסתר, ואח"כ כתיב "והסירותי" בלשון נוכח, ומבואר דוה נאמר ע"י בחינת ה'עצמות' ("שלישי המדבר"): "ועבדתם את הוי'", ואזי אני בעצמי "והסירותי". וא"כ נמצא שענין העבודה נוגע גם לעצמות.

ויש לומר: "מה איכפת ליה" מדבר על העבודה עצמה, אך התוצאה של העבודה "לזכך בהן את הבריות", נוגעת גם ב'עצמות'. וזהו שנאמר "והסירותי מחלה", שכן הסרת מחלה קיימת יכולה להעשות רק בכח העצמות.

סעיף ד: והנה, "ועבדתם" הוא בדוגמת עבודת עבד, שהיא העבודה בכיטול ובקבלת עול. וזהו היסוד לכללות עבודת ה'.

אמנם צ"ל שב'ועבדתם' נכללת גם עבודה מאהבה, שכן מפסוק זה נלמדת מצות תפילה. והטעם שמוכרחת גם אהבה: א. תפלה ענינה לחבר הנפש האלוקית עם שרשה וכן לברר הגוף

במזל תליא מילתא (לא בזכות תלוי הדבר, אלא במזל תלוי הדבר)¹¹, בחינת המזל שאין ענין הזכות נוגע שם, וא"כ היאך הכתוב מתנה זאת ב"ועבדתם גו'", מכל-מקום, ריבוי הברכה כו' בזה ג', תלוי בענין העבודה דוקא.

סיכום: ע"י "ועבדתם את ה' גו'" מובטחים בני חיי ומוזני ריחוי כהמשך הכתוב, אף שעליהם אמרו חז"ל שאינם תלויים בזכות אלא במזל.

וצריך להבין מהו ענין העבודה, שעל-זה נאמר ועבדתם את ה' אלוקיכם⁸, שלכאורה, כללות הענין של עבודת העבד לאדונו שייך רק בעבד ואדון למטה, שהעבד יכול להוסיף שלימות אצל האדון, שעם היותו אדון, ואדון אמיתי, מכל-מקום, יש גם ענינים שחסרים אצלו, וזוהי עבודת העבד, למלאות מחסורו או להשלים את רצונו, שעל-ידי-זה הוא משלים את האדון [ומזה מובן גם שעל-ידי-זה נעשה תוספת שלימות גם אצל העבד העובד]. אבל למעלה, כיון שאינה שלימותא דכולא⁹ (הוא שלימות הכול), אינו מובן איך שייך שם ענין העבודה¹⁰. גם צריך להבין, שבענין זה מצינו סתירות בדברי חכמינו-זכרונם-לברכה¹¹. שלפעמים מצינו שענין העבודה אינו נוגע למעלה, כמו שכתוב במדרש¹²: וכי איכפת ליה

(8) בהבא לקמן - ראה ד"ה ועבדתם את ה"א במאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' תב; אוה"ת פרשתנו ע' א'קצח ואילך. ע' אריט ואילך; סה"מ תרס"ב ע' רעג ואילך.
(9) תקו"ז בהקדמה (זו, ב). ובכ"מ.
(10) ראה גם ד"ה לא תהיה משכלה בתרא פרשתנו עת, סע"ד. אוה"ת שם ע' א'רנה.
(11) ראה עבודת הקודש בהקדמה. שם ח"ב (חלק העבודה) פ"ג. הובא בשל"ה שער הגדול כט, ב ואילך. אוה"ת פרשתנו ע' אריט ואילך. סה"מ תרס"ב שם. וראה גם ד"ה זאת תורת העולה תרע"ח. תש"מ. ובכ"מ.
(12) ב"ר רפמ"ד. תנחומא שמיני ח.

ביאורים במאמרי רבינו

בתפלתו. ואף-על-פי-כן, רב חסדא חי תשעים ושתים שנה ואילו רבה חי ארבעים שנה. ועוד, בביתו של רב חסדא היו שישים חתונות, ובביתו של רבה שישים מקרי שכול. בביתו של רב חסדא האכילו את הכלבים סולת חיטים ולא היתה נצרכת להם, ובביתו של רבה האכילו בני אדם בלחם שעורים ולא היה מספיק.

ג' "לאו בזכותא .. במזל תליא מילתא" שכן "זכות" בכחה לעורר ולהמשיך דרגה אלוקית בסדר ההשתלשלות, בה יש ערך ותפיסת מקום לאדם ולמעשיו. ואילו "בני חיי מוזני" נמשכים מבחינת מזל שלמעלה מהשתלשלות (מזל הנקרא "נוצר" ו"נקח" מ"ג מידות" שלמעלה מהשתלשלות - קונטרס תנוק לנער עמ' 48), שם אין ערך למעשה התחתונים.

ג' "מכל-מקום, ריבוי הברכה כו' בזה" ראה במילואים.

תיווך נוסף בענין זה כיצד בני חיי ומוזני תלויים במזל ובכל זאת תלויים גם בזכות ועבודת האדם ובבית דין של מעלה, ראה בביאורי הזהר לאדהאמ"צ פרשת וירא ע' 46, ובביאורי הזהר להצ"צ ע' מט-נ.

ג' "מכל-מקום, ריבוי הברכה כו' בזה" ראה במילואים.

ומכיון שדרגה זו היא למעלה משכל והבנת בני אדם, משום כך אי אפשר להבין טעם החילוק

ח) **וכל** ענינים אלה נמשכים גם בגשמיות, הן בנוגע למזונא רויחא, שעל-זה נאמר, וברך את לחמך ואת מימך, הן בנוגע לחיי, שעל-זה נאמר והסירותי מחלה מקרבך, ומוסיף את מספר ימיך אמלא, והן בנוגע לבני, שעל-זה נאמר לא תהיה משכלה ועקרה בארץ. וכל זה נעשה הכנה לענין כניסת הארץ (שעל זה מדובר בהמשך הכתובים⁸⁹), כן תהיה לנו במהרה בימינו על-ידי משיח צדקנו⁹⁰.

סיכום: ענינים אלו נמשכים גם כפשוטם בגשמיות, בבני חיי ומוזוני רויחא. וכל זה נעשה הכנה לכניסה לארץ, כן תהיה לנו.

להקדוש-ברוך-הוא למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף, לא ניתנו המצוות אלא לצרף (לזכר) בהן את הבריות, היינו, שכל ענין המצוות אינו אלא בשביל לצרף בהן את הבריות, אבל אין זה נוגע למעלה. וכמפורש בקרא¹³: אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו. ומצד שני לפעמים מצינו שעבודת האדם יש לה השפעה למעלה, כמו שכתוב במדרש¹⁴ על הפסוק¹⁵ ועתה יגדל נא כח א-דני, שעל-ידי קיום התורה ומצוות נעשה ענין של הגדלה בשם א-דנות. וכן מצינו שעל-ידי העדר העבודה נעשה חלישות כביכול למעלה, כמו שכתוב במדרש¹⁶ על הפסוק¹⁷ צור ילדך תשי, שבזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום (היינו העדר קיום התורה ומצוות) מתישין כביכול כח גדולה של מעלה ד.

סיכום: צריך להבין: א. עבודה ענינה הוספת שלימות באדון, אבל הקב"ה הוא הרי "שלימותא דכולא", והיאך יתכן לעבוד אותו. ב. מצינו מאמרי חז"ל סותרים אם יש לעבודת ה' השפעה למעלה או לאו.

ב) **אך** הענין הוא¹⁸, כמובא בחסידות¹⁹ מהספר עבודת הקודש²⁰, שמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה וכי מה איכפת לו כו' הוא על בחינת אדון יחיד שורש השורשים²¹ דל"ה לא איכפת ל"ה כלל (שלו לא איכפת לו כלל)¹, ואמנם

<p>(17) האזינו לב, יח.</p> <p>(18) בכל הבא לקמן - ראה ד"ה צאינה וראינה עזר"ת (סה"מ עזר"ת ס"ע קצה ואילך).</p> <p>(19) סה"מ עזר"ת שם. ובכ"מ.</p> <p>(20) ח"ב שם. הובא בשל"ה שם.</p>	<p>(13) איוב לה, ו-ז.</p> <p>(14) איכ"ר פ"א, לג. שבת פט, א. וראה גם לקו"ת שלח לט, ב ואילך. מ, א. אור"ת שלח ע' תסט ואילך. ע' תעב. תעט. אור"ת נ"ך ח"א ע' תרעט. ובכ"מ.</p> <p>(15) שלח יד, יז.</p> <p>(16) איכ"ר שם 19. ועוד.</p>
---	--

ביאורים במאמרי רבינו

ד "הגדלה בשם אדנות .. מתישין כביכול כח גדולה של מעלה"
 שם אדני הוא מלכות, וכח אדני הוא שורש המלכות. המשל למלכות הוא כוח הדיבור (כמאמר "מלכות - פה"), וגם בו יש את ענין ה"הגדלה":

אותריות הדיבור עצמן הן הרי דבר נמוך שנפרד ויוצא חוץ לנפש, אך שורשן גבוה מאוד ומצידו נעשית ההגדלה, וכפי שרואים שכאשר האדם מדבר את מה שהשכיל והרגיש, נעשית הגדלה בהשכלה שהבין ובהתעוררות המידות.

וכך הוא בנמשל, שכאשר עושים רצונו של מקום נעשית הגדלה בשם אדני, "ועד שנאמר יגדל ביו"ד רבתי .. דצורת אות מורה על אופן ההמשכה" (ראה בארוכה ד"ה ועתה יגדל נא כח אדני תשי"ט סעיף ד, נדפס בתורת מנחם אור - סיון עמ' שעה. צאינה וראינה תשי"ט).

(89) בפסוקים כז-לא. (90) חסר אריכות הדברים בסיום המאמר (המו"ל).

בדרגות נמוכות יותר לצורך הכבוד להשפיע על הראשים העליונים¹¹ לייחד ראש המחשבה בסופה כ' קיום התורה והמצוות צורך גמור הוא. והיינו, שבבחינת אדון יחיד שורש כל השורשים אין ענין העבודה נוגע כלל, כי אם בהתלבשותו בסדר ההשתלשלות¹², החל מבחינת החכמה שהיא ראשית ההשתלשלות (שחכמה היא ראשית¹³), וגם למעלה מזה, בבחינת הכתר, הנה בבחינה התחתונה שבה, בחינת אריך, שהיא שורש יא הנאצלים, נוגע ענין העבודה, מה- שאין-כן בבחינת עתיק, פנימיות הכתר¹⁴ יב.

סיכום: בבחינת עתיק לא נוגעת העבודה כלל, אלא רק בבחינת אריך ולמטה הימנו.

21) ראה זח"א לא, ריש ע"ב. תו"ח בראשית א, א. סידור (עם ד"ח) ש, ד. ובכ"מ. 22) בהבא לקמן - ראה סה"מ עור"ת שם ע' ר ואילך.

ביאורים במאמרי רבינו

1 ז' "לצורך הכבוד" היינו חכמה. ד"איתא בגמ' (בבא קמא) ר' יוחנן קרי למני מכבודותא (קרא ללבושים כבוד) .. כבוד הוא בחינת חכמה שהוא לבוש המגלה, על דרך משל כמו שמסתכלים בזיו השמש על-ידי הזכוכית, שהזכוכית היא בחינת לבוש המגלה כמו כן למעלה חכמה .. הוא בחינת ראשית הגילוי¹⁵ (סה"מ תרס"ג עמ' ר"א-ג).

ח "ראשים העליונים"

הם הספירות של עולם האצילות, שנקראות ראשים להיותן שורש ומקור לעולם (ר"ה באינה וראינה עור"ת שם).

ט "בסופה"

"בחינת המלכות, סופא דכל דרגין דאצילות .. לייחד ראש המחשבה בסופה, דהיינו אצילות עם בריאה יצירה עשייה עד סוף כל המדרגות בעולם התחתון" (שם).

י "בסדר ההשתלשלות .. נתע עניין העבודה" "השתלשלות" הן עשר הספירות שבעולם האצילות מחכמה עד מלכות, המשתלשלות אחת מחברתה, ומהן משתלשלות עשר הספירות שבעולמות ב"ע. לספירות דאצילות יש שייכות לעולם, וזאת בדוגמת 'שלשלת', שהטבעת העליונה קשורה בתחתונה ומשיכה באחת הטבעות מטלטלת את השלשלת כולה. האור שלמעלה מסדר ההשתלשלות, לעומת זאת, הוא אור נעלה שלמעלה משייכות לעולם.

יא "בחינת אריך .. שורש הנאצלים" "אריך אנפין" פירושו פנים ארוכות. דהיינו שיש כבר פרצוף (- ציור של ספירות) אלא שהוא בבחינה גבוהה.

הביאור: אריך הוא על דרך רצון, אשר הוא למעלה מעשר הספירות הפרטיות - "נאצלים", ובכל זאת הוא שורש אליהן, שהרי הוא רוצה ודורש שיהיו ויפעלו. "דהנה הרצון הוא שרשו ועיקרו של כל דבר, שהרי כל מה שנתהווה עלה תחלה ברצונו יתברך להוות כו', ולולא הרצון הרי לא היה ההתהוות כו'. וכידוע המשל באדם הבונה בית על דרך משל הרי התעורר תחלה ברצון לבנות בית, ואם לא היה מתעורר ברצון כלל הרי לא היה הבנין כלל, כי אם בתחלה מתעורר ברצון כללי על בנין בית ואחר כך בא ברצון פרטי ובשכל ומדות כו', וכמו כן הוא למעלה, דכל מה שנתהווה הכל עלה ברצונו יתברך להוות, שזהו שרשו ועיקרו של כל דבר כו'" (שם עמ' ח).

והענין בזה¹⁶, שמחלה שנאמרה כאן, מחלה סתם, היא השורש לכל המחלות, והיא הענין של הרגש עצמו שבא בסיבת חטא עץ הדעת¹⁷, כידוע שקודם החטא לא היה הענין של הרגש עצמו, וכמו שכתוב¹⁸ ויהיו שניהם גו' ולא יתבוששו, וענין החטא הוא שנעשה הרגש עצמו, כמו שכתוב¹⁹ ותרא האשה כי טוב העץ למאכל גו' ס. וזהו שגם כאשר ועבדתם את הוי' אלוקיכם וברך את לחמך ואת מימך יכול להיות (וישנו) ענין המחלה, שהוא ענין הרגש עצמו, כיון שחטא עץ הדעת פעל על כולם, גם על צדיקים, וגם על צדיקים גמורים, וכמאמר רבותינו-זכרונם-לברכה²⁰ ארבעה מתו בעטיו של נחש סא, שהם צדיקים היותר גדולים, שסיבת מיתתם אינה אלא בגלל חטא עץ הדעת, ולכן, גם בצדיקים גמורים שייך הענין של הרגש עצמו. וכידוע²¹ שאפילו צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים, אינו בטל במציאות לגמרי אלא הוא דבר בפני עצמו ירא ה' ואוהבו, יש מי שאוהבו, ולא יגיע למעלת דביקותו בה' כמו שהיתה נשמתו קודם ירידתה למטה. ועל-אחת-כמה-וכמה בנוגע לבינונים ואלה שלמטה מזה, שאצלם בודאי ישנו הענין דהרגש עצמו. והסרת המחלה דהרגש עצמו אינה יכולה להיות על-ידי עבודת האדם בכח עצמו, כי אם על-ידי המשכה נעלית ביותר, ועל-זה-נאמר והסירותי דייקא, בלשון נוכח, שקאי על עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא כנוצר-לעיל.

סיכום: "והסירותי מחלה מקרבך", ע"י שלישי המדבר, שכן זוהי מחלה גם כאשר "ועבדתם את הוי' גו'" כדבעי. והיא הרגשת עצמו, השורש של כל המחלות. הבאה בסיבת עץ הדעת, והסרתה היא רק בכח העצמות.

83) בהבא לקמן - ראה תו"א פרשתנו עט, ג-ד. תו"ח שם תמ, א ואילך. אוה"ת שם ע' ארסב. מאמרי אדה"ו תקס"ח שם ס"ע תי ואילך. אוה"ת שם ס"ע א'ריא ואילך. ע' ארכה ואילך. ע' אדלה ואילך. 84) ראה תו"א שם עט, ד. תו"ח שם תמ, ב ואילך. אוה"ת שם ע' ארסב. ועוד. 85) בראשית ב, כה. 86) שם ג, ו. 87) שבת נה, ב. ב"ב יז, א. וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 132 ואילך. 88) ראה גם תניא פליה (מד, סע"א ואילך). פל"ז (מ"ח, סע"א).

ביאורים במאמרי רבינו

לשנות יותר מכפי המדה משום דרווחא לבסומי שכיח (רווח מצוי לדבר מתוך בתוך המעיים. רש"י מגילה ז ע"ב), כמו שיאכל אדם מיני מעדנים גם כן יותר מכפי המדה .. בתורה שבעל-פה יש בה טעמי המצוות בסברות" (סה"מ תקס"ח א עמ' תיא-ב).

סא "ארבעה מתו בעטיו של נחש" איתא בגמ' (שבת נה ע"ב) "ארבעה מתו בעטיו של נחש, ואלו הן: בנימין בן יעקב, ועמרם אבי משה, וישי אבי דוד, וכלאב בן דוד" (בעטיו של נחש - בעצתו של נחש שהשיא לחוה, ולא בחטא אחר, שלא חטאו. רש"י).

ס "הרגש עצמו"

חסידות מבארת דיש לשלול כל הרגשת 'ישות'. והיינו, דלא די בכך שאינו 'מתגאה' ממעלותיו, אלא עצם "הרגש עצמו" שמרגיש שהוא קיים, ושיש דברים שהם טובים עבורו והם

והענין בזה, שגם אם יש איזה פגם וחסרון במספר הימים של עבודת האדם, שהיו אצלו ימים שבהם לא מילא את שליחותו, או אפילו ימים שבהם עשה גם ענינים בלתי-רצויים כו', הרי מצד בחינת שלישי המדבר שלמעלה מהשתלשלות, ששם לא שייך ענין של פגם, מתמלא מספר הימים הקצוב לו, ועוד יותר מכפי הקצוב כו', שכל הימים נעשים מלאים⁷⁷, ולא רק ימים מלאים, אלא גם ימים מאירים, שזהו הדיוק שבמספר ימיו⁷⁸, מספר מלשונו⁷⁹ השמים מספרים פירוש דמנהרין ומנצצין⁸⁰ (מאירים ונוצצים), ומלשון אבן ספיר, שהוא לשון ספירות ובהירות.

סיכום: כאשר האדם מקיים הציווי "לא תהיה משכלה גו"⁸¹, אזי מבטיחים לו מלמעלה ש"לא תהיה משכלה גו". ולהוסיף, "אמלא" בלשון נוכח ע"י שלישי המדבר, שלא שייך אצלו פגם, וע"ז גם הימים החסרים נעשים מלאים ומאירים.

וזהו גם מה שנאמר והסירותי מחלה מקרבך בלשון נוכח, כשלישי המדבר. שהרי, המחלה שעליה נאמר והסירותי גו', היא מחלה כזו שיכולה להיות גם כאשר ועבדתם את הוי' אלוקים, וגם כאשר וברך את לחמך ומימך, דלחמך ומימך קאי על תורה שבכתב ותורה שבעל פה⁸², או תורה ומצוות⁸³, ועל-זה נאמר וברך את לחמך ומימך, שהעבודה בתורה ומצוות היא מצד הברכה שבשם הוי', וגם אז עדיין יכולה להיות מחלה, וצריך להיות והסירותי מחלה גו' על-ידי שלישי המדבר דוקא.

77 ראה תר"ח שם תלט, ב ואילך. וראה אוה"ת פרשתנו ע' אירסו. שם (כרך ז) ס"ע ב'תשלא.
78 בהבא לקמן - ראה תר"א פרשתנו עט, ג. תר"ח שם תמ, רע"א. אוה"ת שם ע' אירסב.
79 תהלים יט, ב.
80 ראה זח"ב קלו, ב.
81 מאמרי אדה"ז תקס"ח שם. אוה"ת שם ע' אירכב ואילך. אירכו. אירלה.
82 תר"ח שם תמ, סע"א ואילך.

וביאור הענין²³, שבסדר ההשתלשלות נוגע ענין העבודה הן בכלים והן באורות. דהנה, ענין הכלים שהוא העלם האור הוא נתינת מקום למציאות של זולת²⁴. כי, כאשר האור מאיר אזי ישנו רק המקור, ואין שום מציאות של זולת, אבל כלים שהם העלם האור, הם נותנים מקום למציאות של זולת²⁵, ועד שבריבוי השתלשלות נתהווה מהם בחינת נבראים. ולהיות שהכלים הם ענין של זולת, וסוף סוף הנה על-ידי ריבוי השתלשלות נעשה מהם בחינת נבראים, לכן בבחינת הכלים נוגע ענין עבודת הנבראים, והיינו שעל-ידי העדר העבודה נעשה פגם בהכלים י. ולא עוד אלא שגם באור נוגע ענין העבודה. שהרי, אף שהעדר העבודה פוגם רק בכלים ולא באור, מכל-מקום, על-ידי הפגם בכלים מסתלק האור מהכלי טו.

23 ראה סה"מ עור"ת שם ע' קצו ואילך. ועוד.
24 ראה ספר הערכים - חב"ד ח"ד ערך אורות דספירות ביחס לכלים. וש"נ.

ביאורים במאמרי רבינו

יב "כתר"
כתר זהו "בחי' אמצעית בין אין-סוף לנאצלים. ויש בה בחינת אין-סוף, ובחינת נאצלים. וב' בחינות אלו, הם הנקראים עתיק ואריך אנפין, ושניהן נקרא "כתר" (עין חיים שבהערה 25).

יג "אורות וכלים"
הספירות האלויות מורכבות מאורות וכלים: 'אור' הוא על דרך אור השמש, אין לו מטרם להאיר למאן דהו, אלא כל ענינו התפשטות המאור - ביטוי תוקף המאור. דהיינו שהוא מסמל הארה שאינה מתייחסת לזולת המקבל (כדי שיגיע אליו האור), אלא היא מתפשטת בדרך ממילא כתוצאה מעוצמת וחוק המאור.

יד "פגם בכלים"
הפגם הוא שהם מצטמצמים בריבוי צמצומים, עד שהם נשפעים לקליפות ונמצאים בהם בבחינת גלות (ראה סה"מ תרס"ה עמ' כו-כט).

טו "על-ידי הפגם בהכלים מסתלק האור מהכלי"
משל גשמי לזה: "כמו בקלקול איזה אבר, שהקלקול הוא בהאבר והכלי, ועל-ידי זה מסתלק החיות. וענין הסילוק אינו שמסתלק לגמרי .. כמו על דרך משל באדם כשהוא ישן, יש בו כל כוחות הנפש ממש כמו שהוא בהיותו ער, רק שהם בהעלם ואינם מאירים בגילוי בחינת הכוחות פנימים כמו השכל והמדות וכן הכוחות דראיה ושמיעה, ועל דרך זה יובן למעלה .. שאינו מאיר בגילוי בחינת חב"ד וחג"ת וכו' רק מה שצריך להיות לצורך קיום העולמות. וכמו שגם בשינה נשאר מה שנוצר בהכרח לצורך קיום חיות הגוף"
(סה"מ עור"ת עמ' קצ"ז).

(ספר הערכים ח"ד עמ' מב ואילך).

ביאורים במאמרי רבינו

נח "לא שייך עניין של פגם"
ראה במילואים.

נט "לחמך ומימך קאי על תורה שבכתב ותורה שבעל פה"
תורה שבכתב להיותו גבוה במעלה, יוכל לירד גם בבחינת לבוש גשמי ביותר, והוא הנקרא לחם

דהיינו חט"ה [בגימטריא] כ"ב אותיות התורה .. אבל תושבע"פ לא תוכל לשכון בלבוש גשמי אלא בלבוש רוחני יותר, והוא כמו המים שיש בהן איזה טעם ועונג המשיב את הנפש הרבה יותר מן המאכל, כי הרי מה שהמאכל יחיה ממנו האדם הרי אינו אלא לפי המדה דוקא, שאם יאכל יותר מדאי יזיק לו המאכל, משא"כ המשקה יוכל

רגש של שביעות רצון, כי, ביודעו שבכל רגע ורגע צריך למלא את שליחותו, ואם עובר רגע שאינו עובד עבודתו, הרי זה לא רק שהיה יכול להתעלות ולשגשג בעבודתו (ער האט געקענט שטייגן) ולא עשה כן, אלא עוד זאת, שברגע זה שאינו עובד עבודתו, מורד⁷⁵ הוא במלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא בכך שאינו ממלא את שליחותו, הרי, לא זו בלבד שלא שייך אצלו הרגש של שביעות רצון, בארצך, אלא אדרבה, ווען מען פרעגט אים וואָס איז באַ דיר מיטן בארצך (כאשר שואלים מה נעשה אצלך עם "בארצך"), זועק הוא (שרייט ער אויס) במר נפשו י: מה לי רצון, מה לי תענוג, מה לי אהבה, מה לי יראה (וואָס מיר רצון, וואָס מיר תענוג, וואָס מיר אהבה, וואס מיר יראה), כיצד יכול לחשוב על ענינים של מדריגות בה בשעה שצריך לעמוד על המשמר שלא יעבור אפילו רגע אחד במצב של מרידה במלכות חס-ושלום מצד החסרון במילוי השליחות ברגע זה י.

סיכום: והעצה לכך היא "את מספר ימיך אמלא" – שע"י התבוננות בכך שימיו קצובים, הרי הוא טרוד במילוי שליחותו, ואינו חושב כלל אודות עצמו.

ז) **והנה** כאשר האדם מקיים הציווי לא תהיה משכלה ועקרה בארצך, שעושה כל אשר ביכלתו שתהיה עבודתו באהבה ויראה אמיתיים שיש להם קיום, ומתוך העדר שביעות רצון כו' כנזכר-לעיל, אזי מוסיפים ומבטיחים לו מלמעלה שלא תהיה (בלשון הבטחה) משכלה ועקרה בארצך⁷⁶.

ועל-פי-זה יש להוסיף ביאור במה שנאמר את מספר ימיך אמלא, אמלא דייקא, שזהו עניין שבא מלמעלה דוקא (נוסף על התבוננות האדם במספר הימים שנקצבו לו), ובוזה גופא בלשון נוכח, על-ידי שלישי המדבר, בחינת עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא שלמעלה מהשתלשלות (כנזכר-לעיל).

והסילוק מהכלי נוגע גם באור, שהרי כוונת האור היא שיאיר בכלים יז, וכאשר האור מסתלק מהכלי, אזי אין האור ממלא את תפקידו. וזהו שענין העבודה נוגע גם באור, כיון שבהעדר העבודה נעשה סילוק האור שמסתלק מהכלי, ובמילא לא נשלמת הכוונה שבו. ויתירה מזה, שענין העבודה נוגע גם באור שלמעלה מהתלבשות בכלים, שהרי גם האור שלמעלה מהתלבשות בכלים הרי-הוא שורש על-כל-פנים לאור המתלבש בכלים.

וזהו²² שענין העבודה נוגע בבחינת אריך, כי, בחינת אריך הוא שורש לנאצלים²⁵, וכיון שבנאצלים נוגע ענין העבודה כנזכר-לעיל, לכן גם בשורש הנאצלים (בבחינת אריך) נוגע ענין העבודה. ורק בבחינת עתיק אמרו רבותינו-זכרונם-לברכה וכי איכפת ליה כו'. כי, בחינת עתיק הוא ארון יחיד שורש השורשים, שורש השורשים דייקא, ולא שורש הנאצלים, כיון שהוא למעלה מלהיות שורש לנאצלים. ובאמת נבדל הוא גם מהשורשים, שהרי עתיק הוא מלשון ויעתק²⁶ י', והיינו שהוא מובדל גם מבחינת אריך, ומה שנקרא שורש השורשים, אינו אלא בשם המושאל בלבד יז. ובבחינה זו אינו נוגע ענין העבודה, ועל-זה-נאמר אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו וגו'.

סיכום: בסדר ההשתלשלות נוגע ענין העבודה הן בכלים והן באורות. בכלים – שכן הם העלם האור, ונותנים מקום לוולת. ובאורות – שכן כוונתם היא שיאירו בכלים, ובהעדר העבודה נפגמים הכלים ומסתלק האור. ענין העבודה נוגע גם באריך, שכן הוא השורש של הנאצלים, אך לא בעתיק שהוא מובדל אפילו מאריך.

(22) הבבא לקמן - ראה סה"מ עור"ת שם ע' ר ואילך. (26) לך יב, ח. ועוד. וראה לקו"ת אמור לא, ד. ד"ה באתי לגני תשמ"ח פ"ז ואילך (סה"מ מלוקט ח"ב ע' רנב ואלך). ובכ"מ.

(25) עץ חיים שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א. (26) חובב בשה"מ עור"ת שם.

ביאורים במאמרי רבינו

זו "כוונת האור היא שיאיר בכלים" המטרה בהמשכת האורות משורשם היא שיאירו בעולמות (ספר הערכים ד עמ' צבג). שכן "כל העניינים שלמעלה הם בבחינת ירידה מאור פניו ית' (ואין בהם עליה מצד עצמם), וכוונת הירידה היא בכדי שיהיה התהוות עולם-הזה התחתון, שאין תחתון למטה ממנו, שבו דוקא בעולם (הזה), על-ידי עבודת האדם, מתחיל ענין העליה. ועל-ידי זה נשלמה הכוונה להתהוות העניינים שלמעלה, שגם בהם נעשה עליה" (באתי לגני תשמ"ח סעיף י).

יח "ארון יחיד שורש השורשים .. בשם המושאל בלבד"

"שרש השרשים הוא בחינת הרצון כמו שהוא בהעלם בעצמותו עדיין, קודם שבא בבחינת התגלות הרצון בעצמותו כביכול" (שם עור"ת עמ' 71). "המשל בזה מאדם שחשב והחליט בעצמו ומתעורר ברצון שיהיה לו בית, הנה באמת הרי גם

יז "עתיק"

"ויעתק משם הָהָרָה" מתרגם אונקלוס "ואסתלק". היינו שבחינת עתיק 'מסולקת' ומובדלת מהספירות הנמשכות הימנה, ואפילו

75) בחלק זה של המאמר פרץ כ"ק אדמו"ר שליט"א בכבי רב, והניח ראשו הק' על השולחן, ורק לאחרי

משך זמן המשיך באמירת המאמר (המו"ל).
76) חסר קצת (המו"ל)

ביאורים במאמרי רבינו

נו "במר נפשו" והוסיף לומר במהלך ההתוועדות (סעיף א) שהרבי הרי"צ סיפר שאביו הרבי נ"ע אמר לו שלפעמים שבע רצון הוא מזה שסובל מכאב בטן וצריך לפנות, כי, בהיותו במקום שעל-פי דין פטור הוא מכל עניני העבודה, ביכלתו אז לפוש לרגע מיגיעתו וטרדתו בעבודת ה', "אפכאפן דעם אטעם און קומען צו זיך".

נו "מילוי השליחות ברגע זה"

וממשיך בכתוב את מספר ימיך אמלא⁶⁹, שזוהי העצה היעוצה כדי לפעול בנפשו הרגש של העדר שביעות הרצון. והענין בזה, שכאשר האדם מתבונן שניתנו לו ימים קצובים, ימים יוצרו גו'⁷⁰, לא פחות ולא יותר, ובכל יום, בכל שעה ובכל רגע צריך לעבוד עבורתו למלא שליחותו בעלמא דין ג', הרי הוא טרוד בזה כל כך עד שאין לו פנאי כלל לחשוב אודות ענינים של מדריגות. ועל-דרך מאמר רבן יוחנן בן זכאי⁷¹ איני יודע באיזו דרך מוליכין אותי ג', ומהביאורים בזה⁷² ט', שמצד גודל טרדתו במילוי שליחותו לא היה לו פנאי לשים לב (צוהערן זין) למדריגות שלו⁷³ ט'. והיינו, שהוא טרוד ושקוע כל כך (ער איז אזוי פיל פאָראַיגט, פאָראַיינגט און פאָרטרונקען) במילוי שליחותו בכל יום ובכל שעה ובכל רגע, שאינו יודע מה נעשה עם שכלו ומדותיו, ועל-אחת-כמה וכמה בנוגע למדרגות הנעלמות שבנפש⁷⁴. ומזה מובן במכל-שכן וקל וחומר שלא שייך אצלו

ג) **אמנם** עדיין צריך להבין, שהרי מה שכתוב ועברתם את הוי' אלוקיכם וגו', קאי (לא רק על מדריגות של סדר השתלשלות, ששם נוגע ענין העבודה כנוכר-לעיל, אלא גם) על בחינה שלמעלה מהשתלשלות. ובהקדם הדיוק⁷⁵ בלשון הפסוק, שיש בו סתירה מרישא לסיפא. שבתחילה אומר ועברתם את הוי' אלוקיכם וברך גו', בלשון נסתה, כשלישי המדבר י', ואחר-כך אומר והסירותי גו', בלשון נוכח, כמדבר בעד עצמו. והענין הוא⁷⁶, על-פי מה-שכתב הרמב"ן בהקדמתו לפירושו על התורה, שלא כתב משה רבנו התורה (ארבעת הספרים הראשונים) כמדבר בעד עצמו כו' אלא כשלישי המדבר. היינו, כאילו אין המדבר שם הוי' ולא משה, אלא כשלישי המדבר. וכמו וידבר הוי' אל משה לאמר, שאין זה דיבורו של משה, שאז היה צריך לומר וידבר הוי' אלי, וכך אין זה דיבורו של ה', שאז היה צריך לומר ואדבר אל משה, אלא הוא כשלישי (לא הוי' ולא משה) המדבר ומספר אודות דיבורו של הוי' אל משה.

ומבואר בזה, ששלישי המדבר הוא למעלה משניהם, למעלה מבחינת משה, ולמעלה גם מבחינת שם הוי'. כי, שם הוי', עם היותו היה הוה ויהיה כאחד²⁸, הרי-הוא שייך להתהוות²⁹ כ (להשתלשלות)³⁰ כא. והבחינה שלמעלה משניהם

71) ברכות כה, ב. 69) הבבא לקמן - ראה תו"א פרשתנו עט, סע"ב ואילך. תו"ח שם תלו, א ואילך. אה"ת שם ע' א"רסא ואילך.
70) תהלים קלט, טו. וראה זח"א רכד, א. תו"א שם. תו"ח שם תלו, ב ואילך. אה"ת שם. וראה גם ד"ה וידבר גו' וראה שנה זו (לעיל ע' 267). ד"ה ואברהם זקן תשל"ח ובהנסמן שם (סה"מ מלוקט ח"א ע' רפט ואילך).
72) ראה עור ביאורים במאמרי אדה"ז הקצרים ע' שט. ועם הגהות - אה"ת פינחס ע' אינט ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' קנא ואילך. תרמ"ז ע' יד ואילך. תרצ"ז ע' 50 ואילך.
73) להעיר מקיצורים והערות לתניא ע' מז.
74) להעיר מד"ה ויקח ה"א שנה זו. ד"ה בראשית ברא תשי"ג (סה"מ תשי"ג ע' 303 ואילך).

27) אה"ת פרשתנו ע' א"ר.ט. ע' א"ד.ט. סה"מ תרס"ב שם ע' ערב.
28) זח"ג רנו, ב (ברע"מ). פרדס שער א (שער עשר
29) פרדס שם. תניא שעיהו"א רפ"ד. וראה זהר שם.
30) ראה עטרת ראש שער ר"ה פרק ד. ועוד.

ביאורים במאמרי רבינו

שהעבר הוה ועתיד אצלם כאחד, שכן מורגש בנברא שמציאותו כעבר הוה או עתיד אינה משום שיש בו ערך כשלעצמו, אלא היא רק משום שכן רוצה הרצון. ומשום כך הם "כאחד", לכולם ענין זהה, משלימים הרצון.

"אלא שאף-על-פי-כן, מזה שאומרים שהוי' הוא ה' הוה ויהי' כאחד [דהי' הוה ויהי' הוא ענין הזמן, אלא שהוא למעלה מהתחלקות], מובן, שגם הוי' שייך לזמן (עולמות), דזהו גם מה שהוי' הוא לשון מהוה, דהתהוות כל העולמות היא משם הוי'." (ד"ה שובה ישראל תשל"ז). ושייכותו לעולמות היא בכך שרוצה שיהיה נברא, אשר לכן מהרצון האלוקי מתהווה עולם שהוא דבר חדש ובאין ערוך למקורו (אלא שכל ענינו לבצע הרצון).

כא "שם הוי' .. שייך .. (להשתלשלות)" כנרמז באותיות שם הוי', "כי הוי'ד שהיא נקודה לבד מרמות לחכמתו ית' קודם שבאה לבחינת התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה. ואחר שבאה לבחינת התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה

קודם שחשב והחליט .. היה לו רצון לבית, אלא שהיה נעלם כל-כך עד שגם הוא בעצמו לא ידע מזה כלל, דכל אדם יהיה מי שיהיה יש לו בעצם רצון לבית .. ואחר-כך כשמתעורר במחשבה ורצון להיות לו בית הוא כמו בהתחדשות אצלו, לפי שבאמת הרי רצון המוחלט שבנפש נהג גם הוא בעצמו אינו יודע מזה" (וי"ט של ר"ה תש"ג ס"ג, יבחר לנו את נחלתנו תשכ"ג ס"ח). וזהו מה שהוא שורש בשם המושאל בלבד, כלפי הרצון הגלוי. ובבחינה כל-כך פנימית בנפש אין שום ערך למעשי וענייני הוולת. וכך הוא למעלה, שבדרגה זו "אינו נוגע עניין העבודה".

יט "לשון נסתה כשלישי המדבר" ראה גם ד"ה לא תהיה משכלה סה"מ תרס"ב עמ' ערב.

כ "עם היותו היה הוה ויהיה כאחד, הרי הוא שייך להתהוות" שם הוי"ה גבוה מהנבראים לאין ערוך, לפיכך הנבראים המתהווים ממנו בטלים באופן כזה

75) תהלים קלט, טו. וראה זח"א רכד, א. תו"א שם. תו"ח שם תלו, ב ואילך. אה"ת שם. וראה גם ד"ה וידבר גו' וראה שנה זו (לעיל ע' 267). ד"ה ואברהם זקן תשל"ח ובהנסמן שם (סה"מ מלוקט ח"א ע' רפט ואילך).
76) ראה עור ביאורים במאמרי אדה"ז הקצרים ע' שט. ועם הגהות - אה"ת פינחס ע' אינט ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' קנא ואילך. תרמ"ז ע' יד ואילך. תרצ"ז ע' 50 ואילך.
77) להעיר מקיצורים והערות לתניא ע' מז.
78) להעיר מד"ה ויקח ה"א שנה זו. ד"ה בראשית ברא תשי"ג (סה"מ תשי"ג ע' 303 ואילך).

ביאורים במאמרי רבינו

נב "לא פחות ולא יותר .. למלא שליחותו בעלמא דין" "לכל יהודי ניתנה שליחות ותפקיד שהוא צריך למלא במשך חייו בעולם-הזה. וכדי שיוכל להשלים שליחותו ותפקידו ניתנו לו מספר הימים והכוחות הנחוצים לכך, לא פחות ולא יותר. כאשר איננו מנצל רגע אחד למילוי שליחותו - אפילו באם עוסק בעניין טוב אך שאינו שייך לשליחות שלו - חסר לו במילוי שליחותו, ועד שהוא משנה ומועל ח"ו בשליחותו של מלך מלכי המלכים הקב"ה" (לקו"ש משפטים חט"ז עמ' 272).

נג "מאמר ר' יוחנן בן זכאי" איתא בגמ' (ברכות כה, ב) "כשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק, מפני מה אתה בוכה, אמר להם .. יש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי, ולא אבכה".

שם הערה 31.

(משה והוי"ו) הוא עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא כ"ב, שהוא המדבר ומספר (ער דערציילט וואָס איז פּאַראַגעקומען אין סדר השתלשלות) אודות הדיבור של שם הוי"ו אל משה. ונקרא שלישי דוקא, על-דרך מה-שכתוב³¹ יחינו מיומיים ביום השלישי וגו'³², כידוע³² שיחינו מיומיים קאי על כללות ההשתלשלות שנחלק לשנים, בחינת ממלא כל עלמין וביחינת סובב כל עלמין, בחינת אורות וביחינת כלים כ"ד, בחינת האור כמו שהוא לעצמו והגילוי כמו שהוא לזולתו כ"ה, וביום השלישי קאי על עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא כ"ג.

(31) הושע ו, ב. ע' רפד. לקו"ת דרושים לר"ה סד, א. וראה אוה"ת פרשתנו ע' א'רנא. תר"ח פרשתנו תלח, ב ואילך.
(32) ראה אוה"ת פרשתנו ע' א'רנט. סה"מ תרס"ב שם

ביאורים במאמרי רבינו

נרמזת באות ה"א שיש לה בחינת התפשטות לרוחב וגם לאורך. ואחר כך כשנמשכת המשכה והשפעה זו יותר למטה .. וכמו האדם שרוצה לגלות חכמתו לאחרים על-ידי דבורו על דרך משל, נכללת ונרמזת המשכה זו באותיות ו"ה .. כי המשכה זו .. היא על-ידי מדת חסדו וטובו ושאר מידותיו הקדושות הנכללות בדרך כלל במספר שש .. מדת מלכותו ית' נקראת בשם דבר ה' .. נרמזת באות ה"א אחרונה של שם הוי"ו, כי פנימיות ומקור הדיבור הוא ההבל העולה מן הלב ומתחלק לה' מוצאות הפה וכו'" (ראה באריכות אנה"ת פ"ז).

כב "עצמות ומהות אין-סוף ברוך הוא"
עצמותו ומהותו ית' מרוממת מכל שם ותואר, ואין אצלה שום יחס לנבראים (היינו, שאי אפשר לומר גם כן שאין להם ערך כלפיו).

כג "יחינו מיומיים ביום השלישי וגו'"
"יחינו מיומיים, ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו". "יחינו מיומיים - יחזקנו משתי פורענות שעברו עלינו, משתי מקדשות שחורבו" "ביום השלישי - בבנין בית השלישי יקימנו" (רש"י עה"פ הושע ו, ג).

כד "ממלא .. סובב.. אורות .. כלים"
אור הממלא הוא בחינת אור אלוקי שלעולם יש ערך לגביו, ומשום כך מתלבש בעולמות החיותם, ומורגש בפנימיותם (בדומה להשפעת שכל של רב לתלמיד, שהיא השפעה ממוצמת

הענין יובן באמצעות משל מכח השכל. אדם יכול להתבונן בדבר שכל בשני אופנים: במחשבה בדה. ב. בהוצאת תיבות המחשבה לעצמו בפיו (כדי לסייע בהבנה, או שמתוך היותו שקוע בענין נפלטות לו כמה מילים ללא כוונה). והנה, כשמתבונן במחשבה הגילוי הוא לעצמו בלבד, אבל הדיבור לעצמו שייך (בדקות) גם לאחרים, שהרי הם יכולים לשמוע את דבריו.

כך למעלה בדרגת האור גופא ישנם ב' אופנים: א. גילוי האור לעצמו בלבד מקור אור הסובב. ב. גילוי לעצמו השייך לזולתו מקור אור הממלא (ספר הערכים ערך אוא"ס ב ס"ק ג עמ' קנט ואילך).

כו "יחינו מיומיים קאי על כללות ההשתלשלות .. ביום השלישי קאי על עצמות ומהות"
ראה לקו"ש חכ"א עמ' 108.

ההמשכה היא בקו החסד, ועל-ידי עבודת הגבורה, משפט גו' ביעקב⁶⁵, נעשית ההמשכה בקו הגבורה, ועל-ידי לימוד התורה, שהוא קו האמצעי, נעשית ההמשכה בקו האמצעי מ"ן, ועד שעבודתו היא באופן המרומו בדיוק לשון הכתוב ועבדתם את הוי"ו אלוקיכם, ששם הוי"ו, היה הוה ויהיה כאחד, ולמעלה יותר בחינת הוי' שלמעלה מהשתלשלות מ"ח, נעשה אלוקיכם, כחכם וחיותכם⁶⁶ מ"ט, הנה גם בהיותו במעמד ומצב כזה, צריך להיזהר שלא תהיה לו שביעות רצון מעבודתו, שאז נשאר לעמוד על עומדו ואינו מוסיף להלך בעבודתו (ער שטעלט זיך אָן און גייט ניט ווייטער). כי, נוסף לזה שהרגש של שביעות רצון יכול לגרום לכך שהאהבה ויראה שכבר נולדו ונתגלו לא יהיו בקיומם (שזהו-עניין של משכלה), הנה גם בשעה שעובד עבודתו באהבה ויראה, תהיה עבודתו במדידה והגבלה, במדה הנדרשת משביעות הרצון שלו⁶⁷. ועל-זה נאמר לא תהיה משכלה ועקרה בארצך, בארצך דייקא, שארץ הוא מלשון רצון⁶⁸ נג', היינו, שלא יורגש אצלו אפילו שביעות רצון בלבד מעבודתו (ופשיטא שלא יהיו נרגשים הרצונות שלו, שאז הוא כלי מלא שאינו מחזיק, שאין לו בית קיבול כלל, בחינה הראשונה של עקרה הנזכר-לעיל).

סיכום: "בארצך" – מלשון רצון, שגם כאשר עבודתו כדבעי, לא להיות שבע רצון מכך, שכן אז תהיה עבודתו במדידה והגבלה.

(65) תהלים צט, ד. ראה תו"א שם עה, סע"ד. תו"ח שם תלא, א.
(66) ראה תו"א שם עט, א. תו"ח שם תלא, ב. אוה"ת שם ע' א'רנה.
(68) ב"ר פ"ה, ח ובמתנות כהונה שם.

ביאורים במאמרי רבינו

מז "לימוד התורה .. קו האמצעי"
ראה בארוכה ד"ה רבי אומר ת"ש.

מח "הוי"ה שלמעלה מהשתלשלות"
לעיל סעיף ג נתבאר שהוי' שייך להשתלשלות (וראה בבאורנו שם). אך כאן מדובר בבחינה גבוהה בשם הוי"ה, ואולי היא הוי"ה - שם העצם. ראה במילואים

מט "שם הוי' .. נעשה כוחכם וחיותכם"
"אלוקיכם" מסמל דרגה אלוקית המתלבשת בבריאה ועל כן נעשית "כוחכם וחיותכם". "הוי"ה אלוקיכם" כוונתו שהבחינה הנעלית דשם הוי' אף היא תבוא בהתלבשות, היינו ש"תהיה עבודתכם כל-כך עד שבחי' זו תהיה אצלכם בבחינת

נא "ארץ הוא מלשון רצון"
כדאיתא במדרש (ב"ר פ"ה, ח) "ויקרא א-להים ליבשה ארץ, למה נקרא שמה ארץ, שרצתה לעשות רצון קונה".

המדות בהתגלות לבו. דהנה, כשם שלצורך ההולדה בגשמיות צריך-להיות ענין הזריעה על-ידי גילוי כח האין סוף⁶⁰ מה, כמו כן לצורך הולדת המדות צריך-להיות ענין הזריעה, אור זרוע לצדיק⁶¹, דקאי על הזריעה של תורה ומצוות, ובא על-ידי כח עליון דוקא, שזוהי ההזוה עצמית שלמעלה מטעם ודעת שצריכה להיות לכל הפחות פעם אחת בשנה, בהתחלת העבודה⁶² ו. וגם לאחרי הזריעה ישנו הסדר של ימי העיבור, שהולד הולך וגדל כו' עד שמתגלה באויר העולם, וכמו כן ישנו גם הסדר של ימי העיבור כו' לצורך לידת המדות בהתגלות הלב⁶³. אמנם, גם לאחרי שנולדו המדות של אהבה ויראה בהתגלות לבו (השלילה של 'עקרה'), צריך להיות הזוהרות שיהיה להם קיום (השלילה של משכלה), שדוקא אז העבודה היא אמיתית, כמו-שכתוב⁶⁴ שפת אמת תכון לעד.

סיכום: העבודה צ"ל באופן ש"לא תהיה משכלה ועקרה" – הולדת אהבה ויראה שיש להן קיום. וב' בחינות בעקרה: א. שאין לה בית ולד – כלי קיבול להתפעלות שכלית, מחמת היותו מלא ברצונות עצמו. ב. שאין הולדה – התגלות המדות בלב, מחמת שחסר בהזרעה, או בסדר ימי העיבור הרוחניים.

ו) **אך** עוד אחת צריך לשית עצות בנפשו, שגם כאשר עובד עבודתו כדבעי, הן בנוגע להשגה שבמוח, והן בנוגע למדות שבלב, שהם בהתגלות לבו, ואינם דמיונות שוא, אלא אהבה ויראה אמיתיים, ונרגשים גם בקיום התורה והמצוות, שנוסף על קיום התורה והמצוות בפועל ממש, יודע הוא כוונת המצוות, יודע גם ההמשכות שנעשות על-ידי קיום המצוות [שעל-ידי עבודת הצדקה

וזהו שבתחילה נאמר ועבדתם את הוי' אלוקיכם וברך וגו', ששלישי המדבר אומר שכאשר ועבדתם את הוי' אלוקיכם, אזי וברך את לחמך ואת מימך, היינו, שהוי' (שעליו נאמר ועבדתם את הוי' אלוקיכם) יברך את לחמך ואת מימך. ולאחרי-זה מוסיף והסירותי מחלה מקרבך, והסירותי לשון נוכח, ששלישי המדבר אומר שהוא בעצמו יסיר מחלה מקרבך. ומזה מובן שענין העבודה נוגע (לא רק לשם הוי' כו', אלא) גם לשלישי המדבר, בחינת עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא. שהעבודה פועלת (לא רק וברך את לחמך ואת מימך על-ידי שם הוי', אלא גם) והסירותי מחלה גוי' על-ידי עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא. וצריך להבין, הרי בבחינה שלמעלה מהשתלשלות כתוב⁶⁵ אם צדקת מה תתן לו (כנזכר-לעיל).

סיכום: כתיב "ועבדתם את הוי'" בלשון נסתר, ואח"כ כתיב "והסירותי" בלשון נוכח, ומבואר דזה נאמר ע"י בחינת ה'עצמות' ("שלישי המדבר"): "ועבדתם את הוי'", ואזי אני בעצמי "והסירותי". א"כ נמצא שענין העבודה נוגע גם לעצמות.

ויש לומר, שזה שאמרו רבותינו-זכרונם-לברכה מה איכפת ליה להקדוש-ברוך-הוא כו', קאי על העבודה עצמה (דהיינו פרטי העבודה), אבל התוצאה של העבודה שעל ידה נעשה צירוף הבריות כו', שגם בבריות בעלמא⁶⁶, בריה

(33) ראה תניא פל"ב.

ביאורים במאמרי רבינו

כו "ענין העבודה נוגע .. לשם הוי"ה" וע"כ לא נוגעת שם המשכת "אברים דמלכא", אך נוגע שם בירור העולם ונה"ב שהוא ענין "דירה ראה במילואים.

כח "העבודה עצמה .. התוצאה של העבודה" בתחנתונים" (והסיבה שזה נוגע שם היא רק בגלל שכן החלטי ברצונו. וכמבואר במקום אחר (סה"מ תשי"ב עמ' ש) "הרי זה נוגע למעלה, וטעם הדבר, לפי שכן היה הרצון הטהור להיות צירוף הבריות דוקא").

ועפ"ז מאמר חז"ל "לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות", אין כוונתו שהמצוות הן בשביל הבריות (ולקב"ה "לא אכפת ליה", כנ"ל סעיף ב), אלא שזה גופא אכפת לקב"ה – "לצרף בהן הבריות".

עוד יש לפרש באופן אחר את ב' העניינים הנ"ל ("העבודה עצמה .. והתוצאה של העבודה"), ששניהם עוסקים בנפש הבהמית:

א. עבודה הפרטית דכל מצווה עם גופו ונפשו הבהמית. שעניינה שכנוע והזדהות של נה"ב עם

א. המשכת האור הפרטי שבכל מצווה ומצווה, מצד היותן "אברים דמלכא", וכדאיתא בתקו"ז

רמ"ח פקודין (מצוות עשה) הן רמ"ח אברין דמלכא (אברים של המלך העליון, הקב"ה, כביכול). ומשמעות הדברים שכשם שאברי הגוף הם "כלים" לחיות הנפש (העין היא כלי לכת הראייה של הנפש האוון לכת השמיעה וכו'), כך רמ"ח מצוות עשה הן כלים שבהם שורה אור אלוקי. אור החסד במצוות צדקה, וכו'.

ב. הבירור הנפעל על ידה, הן של הגוף ונה"ב העוסקים במצווה, והן של העולם - חפצי המצווה.

בחינת העצמות היא למעלה מ"ציור אדם",

(60) ראה סה"מ תש"ג ע' 19. ועוד.

(61) ראה תו"ח שמות קסא, ב ואל"ך. ועוד.

(62) משלי יב, יט. וראה אוה"ת פרשתנו שם ע' א'רסה.

(60) ראה גם לקו"ת שה"ש לט, ד ואל"ך. המשך כל הנהגה תרנ"ב (סה"מ תרנ"ב ע' קל). המשך שמח תשמח תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' קעט). ובכ"מ.

(61) תהלים צז, יא.

ביאורים במאמרי רבינו

מה "לצורך ההולדה בגשמיות .. גילוי כח האין סוף"

אפשר להיות יש מיש עד אין שיעור" (לקו"ת שה"ש לט, ד, סה"מ תרנ"ז עמ' קעט, לקו"ש חכ"ג עמ' 176).

מו "הזוה עצמית שלמעלה מטעם ודעת שצריכה להיות לכל הפחות פעם אחת בשנה, בהתחלת העבודה"

אולי כוונתו להמלכת הקב"ה למלך בראש-השנה שבכל שנה, ראה במילואים.

כ"י עיקר ההולדה הוא מצד הארת והתלבשות אור אין-סוף שמוליד ומשפיע מאין ליש .. כוח ההולדה שהוא גם כן דוגמת בחינת כוח אין-סוף שמאיש אחד יוכל להיות כמה דורות .. להוליד עד אין-סוף", "נמצא מזה דכוח ההולדה הוא בכוח האין סוף דוקא. ולכן יש כמה בני אדם שאינם מולידים גם שכוח המוליד הוא בשלימות .. אי-

ויראה היא בחינת בת יב. ומשכלה היא שיוולדת אהבה ויראה, אלא שאין להם קיום. ועל זה בא הציווי לא תהיה משכלה ועקרה, שההתבוננות צריכה-להיות באופן שתהיה מזה הולדת המדות, והמדות יהיו בקיום, שאז תהיה העבודה של ועבדתם את הוי' אלוקים כדבעי.

וביאור הענין⁵⁵, הנה, בעקרה שאינה יולדת יש שתי בחינות: בחינה אחת, שלא רק שאין לה וולד אלא אפילו בית וולד (בית מטרוני⁵⁶ רחם) אין לה⁵⁷, היינו, שאין לה כלי קיבול לקבל ההריון לצורך הלידה. וענינו בעבודה, שבית וולד קאי על ההתפעלות שכלית מ⁵⁸ שעל ידה תהיה הולדת המדות בהתגלות לבו, ועקרה שאין לה בית וולד פירושו, שלא זו בלבד שאין לו אהבה ויראה בהתגלות לבו, שזהו ענין טמטום הלב, אלא שאין לו אפילו התפעלות שכלית, שזהו ענין טמטום המוח. והסיבה לזה היא מפני שאינו כלי קיבול, להיותו כלי מלא, ובמדת בשר ודם כלי מלא אינו מחזיק⁵⁸. דהנה, כאשר האדם הוא כלי מלא, היינו, שהוא מלא מהרצונות שלו, לא מיבעי רצונות של יצר הרע, שהם הרצונות לדברים האסורים, או אפילו רצונות של נפש הבהמית לדברים המותרים, שעם היותם דברים מותרים, הרי התאוה אליהם היא בחינת שד משרין יהודאין (משדים יהודים) מ⁵⁹ על-כל-פנים⁵⁹, אלא אפילו רצונות מהנפש האלוקית, היינו רצונות של קדושה, הנה אם הוא מלא ועסוק בהרצונות שלו, לומר שעבודה זו יש לו חוש בה כו', עבודה זו הוא רוצה ועבודה זו אינו רוצה (די עבודה וייל ער און די עבודה וייל ער ניט), אזי הוא כלי מלא שאינו מחזיק, שאינו תופס האמת במוחו ושכלו להיות מזה התפעלות שכלית. וענין השני בעקרה, שיש לה בית ולד, אלא שאינה יולדת, והיינו שיש לו כלי קיבול לידע ולהתפעל בשכלו, אלא שלא נעשה מזה הולדת

פחותה כס, נעשה צירוף וזיכוך, שזהו ענין האתהפכא מיש לאין, הנה זה נוגע גם בבחינת העצמות³⁴. ועל-זה נאמר ועבדתם את הוי' אלוקים גו' והסירותי גו', עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא דוקא. ובוה יובן מה שנאמר כאן והסירותי מחלה מקרבך, ולא כמו-שנאמר לפני-זה³⁵, כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך גו', כי, בפסוק כל המחלה גו' לא אשים גו', מדובר רק אודות אפשרות למחלה, והברכה היא שאפשרות זו לא תבוא לפועל. אבל בפסוק "והסירותי מחלה גו'" יש חידוש גדול יותר, שגם כשישנה מחלה בפועל (לא רק אפשרות למחלה), תהיה הסרת המחלה. ובשביל הסרת המחלה שכבר ישנה בפועל יש צורך בכח עליון יותר, ועל-זה נאמר והסירותי בלשון נוכח, שמדובר על עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא³⁶.

סיכום: "מה איכפת ליה" מדבר על העבודה עצמה, אך התוצאה של העבודה "לזכך בהן הבריות", נוגעת גם בעצמות. ולכן נאמר "והסירותי מחלה", שכן הסרת מחלה קיימת יכולה להעשות רק בכח העצמות.

(34) ראה גם ד"ה בשעה שהקדימו שנה זו (סה"מ

(35) בשלח טו, כו.

(36) וראה לקמן בסוף המאמר.

תשר"ב ע' ש').

ביאורים במאמרי רבינו

התוכן של המצווה. ב. ביטול נפש הבהמית הנפעל ל "מה אכפת ליה .. קאי על העבודה ע"י קיום ציווי הקב"ה.

והנה, עבודתו הפרטית של האדם עם גופו ונפשו אינה נוגעת בעצמות, אבל ביטול האדם נוגע לעצמות, וכמו על דרך משל במצות מלך בשר ודם, שתוכן הציווי כשלעצמו יכול להיות פעוט וחסר ערך בעיני המלך, אך עצם קיום מצות המלך ע"י נתיני הממלכה וביטולם ירצון המלך, נוגעת למלך עד מאוד. וראה במילואים דלכאורה הפירוש הב' מדוקדק יותר בלשונו כאן.

זריך להבין, הרי "המצוות מתייחסות לעצמות" (לקו"ש ח"ט עמ' 182 הערה 43), היינו שהמעשה הגשמי של המצוה (כמו השחיטה מן הצואר דוקא), נוגע גם בעצמותו ית'. ובוה בהכרח לומר שהתכלית היא במעשה המצוה עצמו ולא כאמצעי לצורך את הבריות, "כשם שלא שייך לומר על עצמותו ית' שהוא ח"ו אמצעי למשהו אחר" (ראה בארוכה שם). כלומר, מצד דרגה זו גם אם מקיים המצווה ללא כל הבנה ואפילו ללא כל ביטול יוצא ידי חובה, כי בדרגה זו מעשה המצווה הוא תכלית לעצמו, וא"כ כיצד אפשר לומר שלא איכפת לו העבודה עצמה?

כט "בריות בעלמא, בריה פחותה"

התואר 'בריה' מורה שמעלתה היחידה היא שנבראה ע"י הקב"ה, אך אין לה שום מעלה וערך במהותה האישית, כי הכוחות הגלויים שלה חומריים וגסים, עד שהנשמה אינה יכולה להאיר בהם (לקו"ש חט"ו עמ' 124).

אלא צ"ל שהעצמות עליו מדובר כאן אינו בחינת עצמות ממש, ראה גם סה"מ תער"ב (ח"ב עמ' תתקכ) "חיצוניות אור אין-סוף, ובוה אמרו מה אכפת ליה" (ובתורה 42 שם), ובדרגה זו ניתן לומר על המצוות שהן אמצעי למשהו אחר. ואולי הכוונה לדרגת עתיק, הנ"ל סעיף ב.

(57) יבמות סד, ריש ע"ב.

(58) ברכות מ, א.

(59) תניא פ"ח (יג, רע"א). מוזח"ג רנג, א. רעז, א.

(55) ראה תו"א שם. תו"ח שם תלב, א ואילך. אוה"ת שם.

(56) ראה ב"ר פמ"ז, ב. פנ"ג, ה. פס"ג, ה. הובא באור החיים וירא כא, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

מב "אהבה היא בחינת בן יראה היא בחינת בת"

זכר הוא משפיע על דרך מידת החסד - אהבה, נקבה היא מקבל על דרך יראה, שהיא תנועה של ביטול.

מג "התפעלות שכלית"

כלומר, השכל מבין שראוי לאהוב את ה' או

לירא ממנו "כמו שכל המטה כלפי חסד" (ד"ה ואל מי

תדמינו תרס"ה עמ' רמז).

ועוד ענין בזה שלא מספיקה העבודה מיראה אלא מוכרחת להיות גם העבודה מאהבה, שהרי עבודה היא מלשון עיבוד עורות⁵¹, וכשם שבעיבוד עורות יש צורך בכמה וכמה פעולות הבאות על-ידי טירחה ויגיעה גדולה עד שנעשה העור מעובד וראוי להיות קלף שיכתבו עליו פרשיות כו', כמו כן צריכה להיות עבודת ה' באופן של עבודה דוקא, טירחה ויגיעה גדולה. ומזה מובן שהעבודה מיראה אינה תכלית ענין העבודה, כי, ביראה אין הכרח ש שתהיה עבודה ויגיעה גדולה, וכנוצר-לעיל שישנם כאלה שיש להם יראת שמים טבעית כו', ולכן בהכרח להיות גם העבודה מאהבה, שבאה על-ידי עבודה ויגיעה גדולה דוקא⁵². ומזה מובן שמה-שכתוב ועבדתם את הוי' אלוֹקֵיכֶם, קאי (מתייחס) הן על העבודה מיראה, שהיא ראשית העבודה, והן על העבודה מאהבה, וכמבואר בקונטרס העבודה⁵² ששלימות העבודה היא הן מיראה והן מאהבה.

סיכום: צ"ל שב"ועבדתם" נכללת גם עבודה מאהבה, שכן מפסוק זה נלמדת מצות תפילה. והטעם שמוכרחת גם אהבה: א. תפלה ענינה לחבר הנפש האלוֹקית עם שרשה וכן לברר הגוף והנפש הבהמית, וזה נעשה דווקא ע"י אהבה, כי ע"י יראה לבדה לא נעשה שינוי וברירור הנפש הבהמית, וכיון שלא נתמלא רצונו ית', לא נפעלת גם התחברות הנפש אלוֹקית עם שורשה. ב. עבודה מלשון עיבוד עורות, הכרוך בטרחה רבה, ודווקא אהבה באה ע"י יגיעה גדולה.

ה) ולבאר אופן העבודה של ועבדתם את הוי' אלוֹקֵיכֶם, ממשיך בפסוק לא תהיה משכלה ועקרה גו'. דהנה⁵³, עקרה היא שאינה יולדת בנים, דקאי על המדות אהבה ויראה (תולדות ההתבוננות⁵⁴), שאהבה היא בחינת בן

51 תו"א בראשית ה, ב. פרשתנו עו, א. לקו"ת ויקרא ב, ד. ובכ"מ.
52 שמצויין בהערה 47.
53 בהבא לקמן - ראה תו"א פרשתנו עט, א ואילך. תו"ח שם תלא, ב ואילך. אה"ת שם ע' א'רנו ואילך.
54 ראה תניא פ"ג. ובכ"מ.

ביאורים במאמרי רבינו

מ "ביראה אין הכרח שתהיה עבודה ויגיעה גדולה" הלשון "אין הכרח" הוא בדוקא. שכן במקו"א בדא"ח מבואר שביראה נדרשת עבודה קשה יותר מאשר באהבה (הביאור בזה ראה באריכות בד"ה יהי הוי' אלוֹקינו עמנו תשכ"ד סעיפים ב-ג ובביאורינו שם). לכן מה שכתב כאן שהעבודה קלה יותר, הוא רק משום שיש יראי ה' בטבעם שאצלם לא נדרשת עבודה (מה-שאיין-כן לגבי אהבה, שאין אוהבי ה' בטבעם).

ד) והנה ענין העבודה, ועבדתם את הוי' אלוֹקֵיכֶם, שהיא בדוגמת עבודת העבד, מדובר בעיקר על העבודה ביראה וקבלת עול³⁷, שהיא עבודת עבד³⁸. שהעבד אינו תופס מקום לעצמו, ועוד יותר שאינו שום מציאות לעצמו³⁹, והוא בביטול אל האדון, למרות שמצד עצמו בהפקירא נחא ליה⁴⁰ (נוח לעבד לחיות חיי הפקר), הרי הוא בכיוון וביטול אל האדון⁴¹ זב, ולכן עושה ומקיים את רצונו. וזהו שראשית העבודה ועיקרה ושורשה היא העבודה דקבלת עול. והיינו, שלמרות היותו במעמד ומצב שלא שינה את עצמו, רצונו, שכלו ומדותיו (ער האָט זיך ניט איבערגעמאַכט און שטייט אין זיינע רצונות וכו'), הרי-הוא עובד את עבודתו בדרך קבלת עול. שהרי בנוגע למעשה בפועל, קיום המצוות בסור מרע ועשה טוב, אי-אפשר להמתין עד שישנה את עצמו, אלא גם בהיותו במעמדו ובמצבו כמו שהוא, צריך לעבוד עבודתו בקבלת עול. וכן הוא בסדר העבודה בכל יום ויום, שהתחלת עבודת היום היא באמירת מודה אני⁴², וכן בעבודת התפלה, ההתחלה היא הודו להוי', שעוד לפני ההתבוננות שבפסוקי דזמרה, ולפני ההתבוננות שבכרכות קריאת שמע, קריאת שמע ושמונה עשרה, אומר הוא הודו להוי', בחינת הודאה, שזוהי העבודה בדרך קבלת עול דוקא.

סיכום: "ועבדתם" הוא בדוגמת עבודת עבד, שהיא העבודה בביטול ובקבלת עול. וזהו היסוד לכללות עבודת ה'.

אמנם כיון שהפסוק ועבדתם את הוי' אלוֹקֵיכֶם מדבר (גם) על ענין התפלה, כמו-שכתב הרמב"ם⁴³ מצות עשה להתפלל כו' שנאמר ועבדתם את הוי' אלוֹקֵיכֶם. מפי השמועה למדנו שעבודה זו היא תפלה, שנאמר⁴⁴ ולעבדו

37 תניא ריש פמ"א (נו, א). קונטרס העבודה פרק ב.
38 תניא שם (נד, א). וראה לקו"ש ח"ז ע' 183.
39 ראה קידושין כג, ב וברשב"א שם.
40 גיטין יג, א. וש"נ. וראה ד"ה ואלה המשפטים תשל"ח ס"ה ואילך ובהנסמן שם (סה"מ מלוקט ח"א ע' שח ואילך).
41 ראה קונטרס העבודה שם (ע' 13).
42 ראה קונטרס העבודה פרק א (ע' 4).
43 ריש הל' תפלה.
44 עקב יא, יג.

ביאורים במאמרי רבינו

לא "עבד אינו מציאות לעצמו" כדאייתא בקידושין (בג, ג) "כי אמר ליה קני, קני עבד וקניה רביה", כלומר, "אם נתנו לו במתנה זכה בו רבו" (רש"י שם). כי מה שקנה עבד קנה רבו. וראה רשב"א שם (ד"ה אין קנין לעבד בלא רבו) "יש מדקדק מכאן דאדון שנתן מתנה לעבדו קנה העבד ואין האדון אוכל פירות .. וזה אינו .. אין לו יד לקבל מתנה מיד רבו".

לב "כיוון וביטול אל האדון" הכיוון מחמת עול מלכות-שמים הוא רגש נעלם ולא גלוי, ובדרך ממילא חושי האדם אינם מתעוררים. הוא אינו מתאוה ואינו כועס, וכאילו לא רואה ולא שומע. אך אין הוא צריך להתגבר על כל דבר ודבר, שלזה צריך רגש גלוי של יראה (קונטרס העבודה עמ' 13). ואולי לכן הוא נקרא לעיל אתהפכא.

בכל לבבכם, אמרו חכמים⁴⁵ אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה, מובן, שבזה נכלל (נוסף על העבודה מיראה) גם ענין העבודה מאהבה, שזהו עניין התפלה, לית פולחנא כפולחנא דרחימותא⁴⁶ (אין עבודה כעבודת האהבה)⁴⁷. והענין בזה, דהנה⁴⁷ פעולת התפלה היא הן בנפש האלוקית והן בנפש הבהמית. כי תפלה הוא מלשון תופל⁴⁸, שהוא-ענין החיבור, שעל ידה נעשית התחברות נפש האלוקית עם שורשה ומקורה. ועוד ענין בתפלה, שעל ידה נעשה בירור וזיכוך נפש הבהמית, והעלאת הניצוצות⁴⁹ של גופו וחלקו בעולם⁵⁰. ושני ענינים אלו הם בעבודה מאהבה דוקא.

דהנה, בעבודה מיראה וקבלת עול לבדה, הרי לא שינה את עצמו, ולא פעל בירור וזיכוך נפש הבהמית, וכפי שרואים במוחש, שישנם כאלה שיש להם יראת שמים טבעית⁵¹, ובהתבוננות קלה יכולים הם לעורר את היראה להיות סור מרע ועשה

(45) תענית ב, סע"א.

(46) ראה זח"ב נה, ב. זח"ג רסז, א. לקו"ת שלה מב, ג. קונטרס העבודה פ"א. פ"ג ואילך. וראה ספר הערכים-חב"ד כרך א ערך אהבת ה' ס"ה. ס"ט. וש"נ.

(47) בהבא לקמן - ראה קונטרס העבודה פ"א-ג.

(48) קונטרס העבודה שם (ע' 4). תו"א תרומה עט, סע"ד (וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"ט ע' 79). וראה גם תו"א פרשתנו עט, ב. תו"ח שם תלר, ב. מאמרי אדה"ז תקס"ח שם ע' תב. אה"ת פרשתנו שם ע' א' קצח. ועוד.

(49) תניא פ"ג (יח, ריש ע"ב).

ביאורים במאמרי רבינו

לג "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא" במאמר הזוהר הזה ב' פירושים, ושניהם שייכים למבואר להלן: א. מעלת העבודה היא דווקא באהבה, שעל-ידה דוקא הוא בירור נפש הבהמית וקישור נפש האלוקית, כדלקמן במאמר. ב. להגיע לאהבה עצמה נדרשים עבודה ועמל גדול, כדלקמן במאמר. וזהו דיוק הלשון דרחימותא ולא ברחימותא (לקו"ת שלה מב, ג. ספר הערכים ח"א עמ' תסה-ו, עמ' תרחץ). וזהו מה שהפסוק ועבדתם מתייחס גם לעבודת האהבה.

לד "תופל, שהוא ענין החיבור"

"כלשון המשנה (כלים פ"ג מ"ה) "התופל כלי חרס", דהיינו התקשרות והתחברות נפשו באלוקות" (קונטרס העבודה בתחילתו).

לה "העלאת הניצוצות"

בדברים גשמיים ישנם ניצוצות קדושים ש"נפלו" (ירדו מדרגתם) מלמעלה ונתלבו

בדברים גשמיים. כי בכל ענייני העולם יש תערוכות טוב ורע, שגשם וחומר הדבר (שאליו נמשך האדם כדי למלאות תאוות גופו ונפשו הבהמית) הוא חלק הרע שבגשמי, אבל יחד עם זה טמון בו ניצוץ קדושה, דכאשר האדם עוסק במילוי צרכיו הגשמיים לשם שמים, הוא מברר את הניצוץ מתוך התערוכות טוב ורע, ומעלה אותו לשרשו ומקורו, וזהו פירוש בירור הניצוצות (ראה לקו"ת צו יג, ב-ג).

לו "עוד ענין בתפילה .. זיכוך נפש הבהמית" "שזהו מה שהתפלה היא במקום קרבן, וכמו שכתוב אדם כי יקריב מכם קרבן כו' דהיינו הקרבת הנפש הבהמית, כנודע" (קונטרס העבודה עמ' 10).

לז "בעבודה מיראה .. לא שינה את עצמו .. ישנם כאלה שיש להם יראת שמים טבעית" משמעות הדברים, שכל יראה אינה פועלת על נפש הבהמית, והדוגמה של יראת שמים טבעית,

לא תהיה משכלה, שבת פרשת משפטים ה'תשי"ב

טוב, ואף על פי כן, גם כאשר הנהגתם בסור מרע ועשה טוב היא בשלימות, נשאת נפשם הבהמית בתוקפה ובגבורתה כתולדתה, ואדרבה, נתחזקה יותר בהמשך הזמן על-ידי ריבוי ההשתמשות בה⁴⁹. וכיון שעל-ידי העבודה מיראה לא פעל בירור וזיכוך נפש הבהמית, לא פעל גם התחברות הנפש האלוקית עם שורשה ומקורה. כי, התחברות נפש האלוקית היא על-ידי מילוי רצונו יתברך, והרי רצונו יתברך הוא שהנשמה תברר את הגוף והנפש הבהמית, ובשביל זה ירדה הנשמה למטה. שהרי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, וירידתה למטה היא כדי לברר את הגוף והנפש הבהמית⁵⁰, וכל זמן שלא פעל בירור נפש הבהמית, לא מילא את רצונו יתברך, ולכן לא פעל התחברות של נפשו האלוקית עם שורשה ומקורה. ודוקא בעבודה מאהבה, שעל ידה פועל בירור וזיכוך נפש הבהמית⁵¹, הרי הוא פועל גם התחברות נפש האלוקית עם שורשה ומקורה.

(50) תניא פל"ז (מח, ב) מע"ח שער כ"ו פ"א.

ביאורים במאמרי רבינו

היא הוכחה לכך שכל יראה (בשונה מאהבה) היא דבר נוסף על האדם.

ואם כן צריך לומר שאפילו יראה הבאה על-

ידי התבוננות בגדולת ה', היא רק מבטלת את נפש-הבהמית ולא מזככת אותה. כלומר, זיכוך הנפש הבהמית הוא דווקא באהבה, שאזי נפש הבהמית עצמה אוהבת את ה'. שכן נפש הבהמית מעוניינת במה שטוב לה, והאפשרות לפעול על נפש הבהמית שיתקבל אצלה עניין אלוקי הוא להראות לה שאלוקות טוב בשבילה. ואילו יראה מה' על-ידי התבוננות שאין לה ערך לגביו ית', אינה מתקבלת אצלה, אלא רק פועלת לבטל את מציאותה.

לח "נתחזק בהמשך הזמן על-ידי ריבוי ההשתמשות בה"

"שנשתמש בו הרבה באכילה ושתייה ושאר ענייני עולם הזה" (תניא פרק יג).

לט "דוקא בעבודה מאהבה שעל ידה פועל בירור וזיכוך נפש הבהמית"

מציין כאן ג' חילוקים בין אהבה ליראה: א. ישנם יראי ה' בטבע תולדתם מה-שאיין-כן

באהבה. ב. האהבה מזככת נפש הבהמית מה-

שאיין-כן יראה. ג. האהבה באה על-ידי יגיעה מה-שאיין-כן יראה (מובא בהמשך הסעיף).

וכולם באים מסיבה אחת: אהבה משנה ומהפכת את מציאות האדם האוהב. שכן היא חודרת בו עד שמהותו אינה לעצמו אלא היא בחינת האלוקות שאליה כוסף. ולכן ביראה יתכן שהאדם ישאר במהותו ורק שירא ומפחד מדבר שחוץ ממנו, מה-שאיין-כן כשאדם אוהב את הוי' הרי בהכרח שלבבו נתהפך מתאוות עולם הזה לאהבת הוי', כי אי אפשר שמציאותו של האדם תהיה נחלקת לשתיים.

ומכיון שבאהבה הוא משנה ומהפך את מציאותו, על כן נפש הבהמית מתנגדת ומעלימה, ונדרשת יגיעה והתבוננות דווקא. וגם כשיועד את העניין וכבר התבונן בו כמה פעמים, הנה בכל פעם ופעם, בכדי שתהיה אצלו אהבה אמיתית צריך להתבוננות ממש, שבאה על-ידי עבודה ויגיעה. מה-שאיין-כן להתעוררות היראה אין צריך להתבוננות, ומספיק גם הזיכרון שזוכר את ענייני האלוקות המביאים ליראה. עד שישנם כאלו שהם יראי ה' בטבע תולדתם (ספר הערכים ח"א ערך אהבת ה' ס"ה ס"ט). וראה במילואים.